

DIỄN ĐÀN

Số 27

Ngày 17/12/1991

NỘI DUNG

TIN TỨC

KINH TẾ CHÍNH TRỊ

- Sài gòn không quên điều gì cả.....9
Vòng tay Asean: Chuyển đi thăm Asean
của thủ tướng Võ Văn Kiệt.....10
Việt nam tư hữu hóa.....11
Kinh tế thường thức: Định tỷ giá hối
doái như thế nào?

DIỄN ĐÀN BẠN ĐỌC

- Chiến thắng chính trị/Nguyễn Hữu Chung.....13
Thay đổi toàn diện để phát triển kinh tế
Việt nam/Mương Hữu Bột.....15
Tại sao ta bị đánh /N.H.....17
Đại hội 7, một cơ hội bị bỏ lỡ? /N.T.H.....18
Kiến nghị của một người dân tộc thiểu số.....20

KHOA HỌC KỸ THUẬT

- Khi mà bạch cầu biến thành tế bào giết.....21
Người Nhật bị mất đi ở nước ngoài.....21
Nghệ thuật sơn mài Việt nam (tiếp theo)
/Bùi Duy Tâm.....22
Thơ Cù Lân, Trần Ngọc Tuấn, Linh Nam

*Tap chí Diễn Đàn do nhóm sinh viên và nghiên
cứu sinh Việt nam tại Praha, Ostrava biên soạn
và phát hành.*

Chịu trách nhiệm:

**Trần Hồng Hà
Lê Thanh Nhân
C. D.**

Mọi thư từ bài vở xin gửi về địa chỉ

**Trần Hồng Hà
Kolej Strahov XI/42
16 000 Praha 6
C S F R**

**Tel.: 35 49 79, hời phòng 42
Fax: (0042) (2) 22 23 04**

Số tài khoản ngoại tệ:

**Konto: 34833 - 1010759 - 111
Komerční Banka
Na Příkopě 3 - Praha 1**

Một năm nữa sắp đi qua. Trong những ngày này cách đây hai năm, người Praha đã xuống đường làm Cách Mạng Nhung, bức tường Berlin vừa đổ và Rumania đang chờ một cuộc thăm sát đẫm máu trước khi hồi sinh. Nền được thấp lên khắp nơi. Dưới chân tượng Vác-lav, ở Narodní Trída — "Thiên An Môn" của Praha, trên những ngôi mộ mới nguyên của người Rumania, và trong lòng mọi người dân Đông Âu còn lại trong nước hay lang thang khắp mọi miền. Một niềm tin cứng thấp dậy trong lòng người Việt.

Hãy giữ lấy ánh mắt lấp lánh hy vọng trong những ngày hôm đó khi bạn dự những buổi hội thảo đầu tiên ở các ký túc xá, mở đầu cho phong trào sinh viên...

Hãy giữ lại tiếng các chùm chìa khóa vang lên ở các bến xe, tàu điện ngầm, trong xe bus... 12 giờ ngày hôm đó trên mỗi nẻo đường của xứ sở này.

Diễn Đàn đã ra đời sau những ngày ấy như một hy vọng, một lương tri tuổi trẻ và một niềm tin còn lại sau những đổ vỡ...

Năm nay người Nga đã trở về với Peterburg cổ kính. Người Campuchia sẽ tìm lại đền thờ Angko của mình. Người Việt hãy đừng tắt đi niềm hy vọng trở về với cộng đồng nhân loại.

• Ban Biên Tập

• TIN THẾ GIỚI

MATXCOVA - KABUL

Theo thông cáo chung tuyên bố tại Matxcova ngày 15.11 sau năm ngày đàm phán giữa phái đoàn Liên xô-Nga với đại diện phe đối lập Afganistan thì một chính phủ lâm thời đạo Hồi sẽ được lập nên ở Afganistan để chuẩn bị tổ chức bầu cử tự do trong vòng hai năm tới. Hai bên cũng đồng tình lên án cuộc xâm lăng của Liên xô vào Afganistan năm 1978. Phe đối lập Afganistan cam kết đến cuối năm nay sẽ thả các tù binh Liên xô bị bắt trong vòng 10 năm quân đội Liên xô có mặt tại Afganistan.

(Theo Mlada Fronta Dnes 16.11.91)

TRUNG QUỐC - MỸ

Ngày 15.11 ngoại trưởng Mỹ Baker bay đến Bắc kinh bắt đầu chuyến đi thăm chính thức đầu tiên của một quan chức cao cấp Mỹ kể từ tháng 6.1989 khi quân đội Trung quốc đàn áp tàn bạo cuộc biểu tình đòi dân chủ của sinh viên trên quảng trường Thiên an môn. Sự kiện này rõ ràng có gắn liền với hiệp ước về Cam-puchia vừa được ký kết. Các nhà bình luận cho rằng mặc dù đứng đầu nhà nước Trung quốc vẫn là những người CS thủ cựu như trước đây, không chịu cải cách dân chủ và tiếp tục vi phạm nhân quyền nhưng Mỹ vẫn phải "điều chỉnh" vì trong khi các cường quốc giám kho vũ khí hạt nhân thì Trung quốc không chịu phá bỏ một đầu đạn náo và cho đến giờ vẫn chưa chịu ký vào hiệp ước không phát triển loại vũ khí khủng khiếp này mặc dù đã hứa hẹn nhiều lần. Trung quốc còn đang giúp Iran, Bắc Triều tiên, Algieri sản xuất bom nguyên tử và bán tên lửa sang vùng Cận Đông nóng bỏng.

Ba ngày đàm phán đã đem lại thất vọng cho Mỹ khi Baker chỉ đem về được những kết quả ít ỏi trong vấn đề buôn bán và xuất khẩu vũ khí của Trung quốc. Trung quốc hoàn toàn phớt lờ những phán đoán của Mỹ trong vấn đề nhân quyền. Đã đến lúc Mỹ phải cứng rắn hơn nữa theo như lời của các nhà bình luận thế giới.

(Theo Mlada Fronta Dnes 20.11.91)

TỔNG THƯ KÝ LHQ TỬ CHÂU PHI

Tổng thư ký LHQ mới cho nhiệm kỳ 5 năm sắp tới (bắt đầu từ 1.1.1992) sẽ là phó thủ tướng chính phủ Ai cập Butrus Butrus-Ghali, 69 tuổi theo như quyết định ngày 22.11 của Hội đồng bảo an LHQ. Quyết định này đã được Đại hội đồng LHQ phê chuẩn ngày 3.12.1991

(Theo Mlada Fronta Dnes 23.11-4.12.91)

RUMANY - UKRAINA

Rumany chính thức lên tiếng đòi lại vùng đất phía nam Ukraina. Vùng này trước là của Rumany, bị sát nhập vào Ukraina theo hiệp ước "Kolotov-Ribentrov" do Liên xô và nước Đức phát-xít ký năm 1940. Theo các nguồn tin của Rumany thì hiện nay có khoảng nửa triệu người Rumany sống tại Ukraina.

(Theo Mlada Fronta Dnes 30-31.11.91)

VÒNG HAI CUỘC ĐÀM PHÁN HÒA BÌNH Ở CẬN ĐÔNG

Mỹ mới hai bên Izrael và Arab đến vòng hai cuộc đàm phán về hòa bình tại Cận Đông ấn định vào ngày 4.12 tại Washington. Izrael đòi đòi lại đến ngày 9.12 với lý do là không chuẩn bị kịp, nhưng dự luận cho rằng hành động này chỉ để phản đối thái độ độc đoán của Mỹ. Cuộc đàm phán tay đôi giữa Izrael và từng đoàn đại biểu Arab (Syrie, Liban, Jordany-Palestin), bắt đầu từ ngày 10.12 (vì 9.12 là ngày kỷ niệm 4 năm ngày khai mạc cuộc kháng chiến của nhân dân Palestin chống lại quân chiếm đóng

Izrael), đến giờ vẫn chưa mang lại kết quả cụ thể và khá quan ngại. Izrael vẫn không chịu lui bước trước yêu cầu của phía các nước Arab rút quân ra khỏi vùng chiếm đóng: dải Gaza, bờ phía tây sông Jordanie, các nguyên Golan và ngừng việc di dân Do thái đến định cư ở những vùng này. Nguyên tắc của Izrael chỉ là "hòa bình đối lấy hòa bình" mặc dù có những dấu hiệu đánh dấu những thỏa hiệp bước đầu "sẵn sàng bán đến vấn đề lãnh thổ".

(Theo báo chí Tiếp-khắc đến 14.12.91)

CON TIN CUỐI CÙNG

Ngày 4.12 giáo sư người Mỹ Terry Anderson (51 tuổi) đã được trả lại tự do sau hơn 5 năm sống trong sự giam cầm của những kẻ Hồi giáo cuồng tín Liban. Ông cũng là người cuối cùng trong số 8 cộng dân các nước tự bah bị tổ chức Cách mạng cấp tiên công bằng, được Iran ủng hộ, bắt cóc làm con tin. Hành động này chứng tỏ cho bước đầu cởi mở về chính trị của Teheran sau khi hội nghị về hòa bình ở Trung Cận Đông được tiến hành tại Madrid đầu tháng 11 mặc dầu chưa đem lại kết quả cụ thể nào. Đáp lại thiện ý trên chính phủ Mỹ quyết định xóa khoản nợ 270 triệu US\$ cho Iran.

(Theo Mlada Fronta Dnes đến 10.12.91)

CẨM HÔN

Bắt đầu từ ngày 5.10 một sắc lệnh mới được thi hành trong trường đại học tổng hợp Bắc kinh: cầm hôn, cầm tay nhau, cầm ôm nhau trong phạm vi trường học. Người nào vi phạm sẽ bị cảnh cáo, phạt tiền thậm chí đuổi học. Những biểu hiện tình cảm này bị coi là "phá hoại đạo đức công cộng và là biểu hiện của chủ nghĩa tiểu tư sản thời nát phường Tây". Các hành động phản đối trong giờ giảng như huýt sáo, giậm chân cũng bị cấm. Chỉ cần 5 người tụ tập lại cũng có thể bị cảnh sát, giải tán.

Những điều luật nghiêm khắc này có lẽ có liên quan đến việc đập chai lọ (tiểu bình) xảy ra gần đây trong sân trường để phản đối người có thể lực nhất ở Trung quốc hiện nay.

(Theo Mlada Fronta Dnes 6.12.91)

KINH TẾ MỸ

Ngày 4.12 tổng thống Mỹ G. Bush đã chính thức tuyên bố "nước Mỹ đang ở trong thời kỳ khó khăn" và hứa rằng trong tháng 1.1992 sẽ đệ trình một kế hoạch kinh tế nghiêm chỉnh. Như vậy tổng thống đã thay đổi hoàn toàn quan điểm vì trước đây ông ta luôn khẳng định rằng các nhà phê bình đã nhầm lẫn và nền kinh tế vẫn phát triển đúng hướng. Dân chúng Mỹ trước đây, vào thời kỳ chiến tranh vùng Vịnh khi uy tín của Bush lên đến mức kỷ lục, tin tưởng tổng thống của mình bao nhiêu thì bây giờ lại quay lại chỉ trích ông ta gay gắt bấy nhiêu vì tội chỉ lo "vác ngựa voi" mà chẳng chịu chăm sóc gì đến miếng ăn trong nhà cả. Vì vậy nhiệm kỳ sắp tới của ông không còn là điều chắc chắn như người ta tưởng trước đây nữa.

(Theo báo chí Tiếp-khắc đến 6.12.91)

THỦ TƯỚNG MỚI CỦA BA LAN

Ngày 6.12 quốc hội Ba lan phê chuẩn chức vụ thủ tướng của ông Jan Oliszewski do tổng thống Walesa đề cử và giao cho ông nhiệm vụ thành lập chính phủ mới thay cho chính phủ của thủ tướng Bielecky

(Theo Mlada Fronta Dnes 7.12.91)

TRẬN CHÂU CẢNG SAU 50 NĂM

Ngày 6.12 lễ kỷ niệm 50 năm trận ném bom của Nhật bản hủy diệt hạm đội Mỹ đã diễn ra tại chiến địa cũ Trân châu cảng với sự tham dự của tổng thống Mỹ Bush, tân thủ tướng Nhật bản

Kijici Mijazava và hàng trăm cựu chiến binh. Tổng thống Bush phát biểu rằng kinh nghiệm của trận đánh lịch sử, đã khiến Mỹ phải chính thức tham gia chiến tranh thế giới thứ hai này, cho thấy chính sách tự cô lập chẳng dẫn đến đâu và không thể được lấy làm nguyên tắc trong quan hệ đối ngoại.

Theo lời thủ tướng Mijazava thì Nhật bản hoàn toàn hiểu rõ trách nhiệm của mình trước nỗi đau khổ và những thiệt hại của nhân dân Mỹ, các nước khu vực châu Á và Thái bình dương và đã tiến hành trả nhiệm khoản đền bù chiến tranh trong thời gian cuối.

(Theo Mlada Fronta Dnes 9.12.91)

QUÂN ĐỘI CHÔNG LẠI NHỮNG NGƯỜI CHẾT ĐÓI

Tổng thống Albania Ramiz Alia ngày 6.12 đã đồng ý với việc dùng quân đội để dập tắt cuộc nổi loạn do nạn đói gây ra ở vùng Kruja, miền bắc Albania vì "cảnh sát không còn đủ khả năng bảo vệ những cửa hàng lương thực, nhà máy và các trụ sở, phương tiện công cộng khác". Sự rối loạn của dân chúng nổ ra sau thông báo ngày 4.12 của thủ tướng Ylli Bugaj rằng dự trữ lúa mì của đất nước chỉ còn đủ dùng trong khoảng một tuần nữa. Ngày 5.12 chính phủ của đảng XHCN xin từ chức và thay vào đó có lẽ sẽ là chính phủ mới của đảng Dân chủ.

Trong nhiều ngày sau hàng loạt cuộc biểu tình lớn đã nổ ra ở thủ đô Tirana và nhiều thành phố lớn khác. Các nhà báo đã ghi nhận được thông tin về những người chết và bị thương đầu tiên sau các cuộc đụng độ với cảnh sát.

(Theo báo chí Tiếp-khắc đến 10.12.91)

IRAK HỦY SIÊU ĐẠI BẮC

Trước sự quan sát của phái đoàn thanh tra LHQ Irak đã phá hủy đại bắc không lồ "vũ khí của đoton đánh quyết định" của mình có tầm bắn xa tới 1000 km.

(Theo Mlada Fronta Dnes 10.12.91)

CUBA THIẾU DẦU

Tuần đầu tiên tháng 12 Cuba không nhận được một giọt dầu nào, của Liên-xô cung cấp và đã khiến cho Cuba bắt buộc phải đưa ra những hạn chế ngặt nghèo trong việc sử dụng loại nhiên liệu đang trở nên vô cùng khan hiếm này, theo như lời tuyên bố của F. Castro vào ngày 6.12.

(Theo Mlada Fronta Dnes 9.12.91)

GUANTANAMO THÀNH TRẠI TỊ NẠN

Mỹ sử dụng căn cứ quân sự Guantanamo làm chỗ nương thân tạm thời cho những người Haiti tị nạn. Cuba cực lực phản đối việc làm đó vì sợ đây sẽ là trung tâm bệnh dịch lan ra toàn đảo nhưng chủ yếu là do việc sử dụng căn cứ vào mục đích nhân đạo như trên Cuba sẽ khó ăn nói khi đòi Mỹ hủy căn cứ này, trả đất lại cho Cuba để đối trọng lại việc Liên-xô sẽ rút quân. Liên-xô thì tỏ ý hoàn toàn không muốn gấn hai việc với nhau.

(Theo Mlada Fronta Dnes 9.12.91)

HIỆP ƯỚC TRIỀU TIÊN

Ngày 12.12 Bắc và Nam Triều tiên đã thỏa thuận với nhau nội dung hiệp ước không tấn công và hòa giải với nhau. Nếu được ký kết, đây sẽ là hiệp ước chính trị có ý nghĩa lớn đầu tiên giữa hai nước Triều tiên kể từ khi khai mạc đối thoại năm 1972.

(Theo Mlada Fronta Dnes 13.12.91)

THẤT NGHIỆP Ở ĐÔNG ÂU

Tính đến cuối tháng 11 số người thất nghiệp ở Ba lan lên đến 2,1 triệu người (10,8% số dân có khả năng lao động), ở Bungary là hơn 400 000 (hơn 10%)

(Theo Mlada Fronta Dnes 13.12.91)

HONECKER SẼ TỊ NẠN Ở ĐÀU

Chính phủ Nga ra tuyên bố rằng đến ngày 13.12 cựu tổng bí thư ĐCS Đông Đức E. Honecker phải rời khỏi lãnh thổ nước Nga, nếu ông ta không tự giác thì hành thì sẽ bị cưỡng bức trục xuất về Đức. Chính phủ Đức từ trước đến nay, vẫn đòi Liên-xô trao trả Honecker (đã 79 tuổi) để đưa ra tòa xử vì tội gây ra cái chết của gần 200 người định vượt tường từ Đông sang Tây Berlin, nhưng cho đến giờ tổng thống Gorbachov vẫn cương quyết bảo vệ "đế ông già này có thể sống yên ổn những ngày cuối đời". Trước thực trạng Liên-xô đã tan vỡ và Gorbachov chẳng còn tí quyền hành nào Honecker đã chạy vào sự quán Chi-lê và được tiếp đãi như khách quý. Chính phủ Đức đề nghị chính phủ Nga tiến hành mọi biện pháp ngăn cản không cho Honecker chạy sang được Chi-lê. Có nguồn tin cho rằng Cuba và Trung quốc sẵn sàng cho ông ta tị nạn chính trị.

(Theo Mlada Fronta Dnes 12-14.12.91)

THÍ NGHIỆM LỊCH SỬ

Ngày 9-10 nhiều hãng thông tấn thế giới đưa tin rằng các nhà khoa học tại phòng thí nghiệm ở Culham, cách Luân đôn 70 km về phía bắc đã thu được thành công đầu tiên trong thí nghiệm phản ứng nhiệt hạch có điều khiển với năng lượng dự thu được khoảng 1MW. Đây là thành quả đầu tiên sau 25 năm làm việc với cố gắng nhằm thu được năng lượng giống như quá trình xảy ra trên mặt trời. Từ trước đến nay mới chỉ thực hiện được vụ nổ nhiệt hạch không điều khiển - bom kính khí - trong lĩnh vực quân sự. Trong cuộc thí nghiệm cuối cùng nói trên các nhà khoa học Anh đã đạt được nhiệt độ 200 triệu °C, tức là 20 lần lớn hơn nhiệt độ trung tâm mặt trời. Nếu kết quả thí nghiệm được khẳng định thì một nguồn năng lượng vô biên sẽ được mở ra cho nhân loại. Một lít nước chứa khoảng 30 mg deuterium (một đồng vị nặng của hydro, không thể thiếu được cho phản ứng nhiệt hạch), sau phản ứng sẽ giải phóng năng lượng tương đương với 300 lít xăng. Hơn nửa nguồn năng lượng này hoàn toàn đảm bảo an toàn cho môi sinh vì không thải ra chất độc phóng xạ. Nhưng sẽ còn một đoạn đường rất dài để đưa thành công trong phòng thí nghiệm này vào quy mô công nghiệp. Vì vậy chúng ta cần phải đợi hàng chục năm nữa mới được dùng điện thu được bằng phản ứng nhiệt hạch có điều khiển.

(Theo Mlada Fronta Dnes 11-12.11.91)

CHÂU ÂU ĐỨNG TRƯỚC BƯỚC NGOẶT LỊCH SỬ

Từ ngày 8 đến 11.12, cuộc họp lần thứ 46 những người đứng đầu nhà nước 12 nước Cộng đồng châu Âu (EC) đã được tiến hành tại Maastrich ở miền nam Hà lan và được đánh dấu bằng những thỏa hiệp lớn có tính chất lịch sử. Những tài liệu được thông qua đề cập đến một tiến trình thống nhất trong chính sách đối ngoại và phòng thủ, chuẩn bị thành lập hệ thống tiền tệ chung (đơn vị tiền là ECU) cho đến ngày 1.1.1999, chia lại nguồn tài chính một cách có lợi cho những nước nghèo hơn trong Cộng đồng...

Riêng đối với Anh, vì có quan điểm trái ngược trong nhiều điểm, một chế độ riêng sẽ được áp dụng tạo điều kiện cho Anh chưa phải tham gia hệ thống tiền tệ chung. Hơn nữa chính sách xã hội chung không được thông qua và mọi nước sẽ có riêng đường lối của mình trong vấn đề này.

Dự luận đều cho rằng đây là một bước ngoặt lịch sử trên con đường dẫn tới một châu Âu thống nhất.

(Theo Mlada Fronta Dnes 9-14.12.91)

NAM TỬ - CHIẾN CUỘC VĂN ĐẠI DẰNG

Sau hơn ba tháng chiến sự, tình hình Nam tử

vẫn tiếp tục phức tạp. "Các vấn đề căn bản vẫn chưa được giải quyết nhưng đã đạt được một số tiến bộ trong việc dàn xếp cuộc xung đột", theo như lời ông Cyrus vanec, phái viên tổng thư ký LHQ đặc trách về vấn đề Nam tư. Cuộc chiến tại Nam tư, nổ ra bởi sự bất hòa giữa các dân tộc trong liên bang, bị các thế lực chính trị phần lớn nằm trong quân đội lợi dụng, cùng với sự tan vỡ của Liên-xô, đã đưa châu Âu đến ngưỡng cửa của sự mất an ninh: nguy cơ xung đột giữa các dân tộc trong khu vực. Mặc dù có sự can thiệp tích cực của LHQ (dự án đưa lực lượng quân sự LHQ vào Nam tư với số lượng từ 9000 đến 10 000 người và chi phí lên đến 200 triệu US\$ - chiến dịch lớn nhất từ trước đến nay của LHQ) nhưng súng vẫn nổ, máu vẫn đổ và quân đội các nước cộng hòa cũng như quân đội liên bang vẫn tiếp tục nhập điệu đánh-hòa, hòa-dánh, dùng thủ pháp ngoại giao kết hợp với sức mạnh quân sự. Các vùng trong lãnh thổ Khorvat vẫn bị bao vây, tàn phá. Phần lớn lãnh thổ Khorvat hiện nay đã nằm dưới sự kiểm soát của quân đội liên bang và tình nguyện quân Sec-bi. Thành phố Vukovar chính thức đầu hàng ngày 19.11 với 1000 người chết, 3000 đến 7000 người bị thương. 23.11, quân đội liên bang hướng tới vùng Osijek, có tin về những vụ thảm sát hàng trăm người dân. Các quan sát viên của Cộng đồng châu Âu (EC) lên án quân đội liên bang triệt hạ làng xóm Khorvat một cách có hệ thống và tàn sát thương dân. Người ta tính đến kế hoạch của quân đội Sec-bi chiếm Vukovar để lập nên thủ phủ vùng tự trị Sec-bi trong khuôn khổ Khorvat độc lập sau này. Hiệp định ngừng bắn thứ 14 lại bị vi phạm. Khorvat chỉ đồng ý nếu lực lượng LHQ sẽ được bố trí trên đường biên giới Khorvat - Sec-bi, trong khi phía Sec-bi đòi bố trí trên tuyến mặt trận hiện thời. Việc công nhận nền độc lập của Khorvat và Slovinie cũng là một câu hỏi lớn cho các nước EC vì có thể sẽ chỉ làm cho tình hình xấu đi. Mỹ cũng chưa chuẩn bị gì cho việc ủng hộ những bước tiến của các nước này. Chỉ có Đức tuyên bố là sẵn sàng công nhận nền độc lập của Khorvat và Slovinie nếu các nước này cam kết tôn trọng nhân quyền và quyền của các dân tộc thiểu số.

(Theo báo chí Tiếp-khắc đến 14.12.91)

LIÊN XÔ

* Trong thời gian cuối những đồng tiền vàng Nga, tràn ngập thị trường thế giới. Liên-xô muốn bằng cách này giải quyết tình trạng nợ nần nước ngoài của mình.

* Một nửa số tiền của Cộng đồng châu Âu cho Liên-xô vay (khoảng 1 tỷ US\$) sẽ thông qua các nước Đông Âu tức là Liên-xô sẽ dùng số tiền đó mua lương thực thực phẩm từ các nước Đông Âu.

* Ngày 12.11 tờ Süddeutsche Zeitung đưa tin Liên-xô quyết định bán cho phương Tây những vũ khí hiện đại nhất và kỹ nghệ quân sự tối mật của mình vì lý do thiếu ngoại tệ. Chính phủ Mỹ đã cử ngay những chuyên gia hàng đầu của mình đến Matxcova để đánh giá tình hình và đàm phán "quyền ưu tiên được mua trước" nhằm ngăn chặn không cho những "cửa quý" này lọt vào tay Pháp hay Đức... Một chuyên gia đã phải thốt lên: "Thật là của trời cho. Ngày cả vào những thời điểm thuận lợi nhất trước đây, CIA cũng không thu được những bí mật này thì bây giờ chúng lại được đem ra bán rẻ như đồ đi." Các mặt hàng gồm có: vệ tinh, trạm vũ trụ, lò phản ứng hạt nhân các cơ, nguyên tố plutonium đã làm giàu và hàng loạt kết quả nghiên cứu vũ trụ vô giá. Thậm chí có cả loại động cơ tên lửa mới nhất không dùng chất đốt hóa học mà hoạt động

trên nguyên tắc từ trường. Phương Tây rất lo ngại trước nguy cơ thất thoát vũ khí hạt nhân Liên-xô và cả những chuyên gia về ngành này, vào tay những nước đang phát triển, nhất là ở vùng Trung Cận đông. Một lo ngại đó là có cơ sở khi cảnh sát Thụy sĩ thông báo thu được 30 kg uran đã làm giàu, rất có khả năng xuất xứ từ Liên-xô và sẽ được chuyển tới Cận đông.

* Ngày 14.11 Gruzie và Moldavia tuyên bố mọi trang bị kỹ thuật, vũ khí, cơ sở doanh trại và tài sản quân đội Liên-xô trở thành tài sản của nước cộng hòa. Cùng ngày Hội đồng nhà nước Xô viết tuyên bố hủy bỏ hiệp pháp liên bang và chuẩn bị thay bằng một hiệp ước giữa các nước cộng hòa. Tên mới của Liên-xô được dự định là: Liên bang các nước có chủ quyền.

* Ngày 17.11 chủ tịch Ủy ban kiểm tra chính phủ Liên-xô A. Orlov khẳng định rằng ngân hàng quốc gia Liên-xô đang đứng trước bờ vực phá sản và sự sụp đổ của đồng rubl là không thể tránh khỏi bằng một tuyên bố giắt gân: đồng rubl không được đảm bảo bằng vàng. Mặc dù từ trước đến nay ngân hàng quốc gia luôn luôn tuyên bố có 374 tấn vàng trong kho nhưng thực ra chúng có tí gì cả.

* Ngày 19.11 tổng thống Gorbachov ra sắc lệnh bổ nhiệm cựu bộ trưởng ngoại giao Liên-xô E. Sevardnaze trở lại giữ chức vụ cũ. Bộ trưởng ngoại giao đương nhiệm B. Pankin được cử giữ chức đại sứ tại vương quốc Anh.

* Ngày 24.11 trong cuộc phỏng vấn của tạp chí Mỹ US NEWS AND WORLD REPORT tổng thống Gorbachov tuyên bố CNCS và hệ thống quản lý độc quyền tự liệu sản xuất đã phá hoại đạo đức của giai cấp công nhân Liên-xô "đồng thời tạo ra một tư tưởng, bình quân chủ nghĩa và một đảng công nhân mới thờ ơ với mọi việc."

* Ukraina và sự tan rã của Liên-xô - Ngày 1.12 hơn 37 triệu người Ukraina đã đi bỏ phiếu trả lời câu hỏi trưng cầu dân ý về nền độc lập của Ukraina và bầu tổng thống của mình. Kết quả cho thấy 90% cử tri đồng tình với một nước Ukraina độc lập, hoàn toàn tách khỏi Liên bang Xô viết, đồng thời chủ tịch quốc hội Ukraina Leonid Kravczuk đã được bầu lên làm tổng thống. Ngày hôm sau một loạt nước như Ba lan, Canada... đã công nhận độc lập của Ukraina. Các cường quốc phương Tây vẫn còn muốn chờ đợi các chính sách cụ thể của Ukraina trong việc giải trừ quân bị, quản lý vũ khí hạt nhân, góp phần trả món nợ cũ của Liên-xô đối với nước ngoài. Đây là một đòn nặng đánh vào công cuộc chuẩn bị cho hiệp ước liên bang mới của Gorbachov vì đã nhiều lần ông tuyên bố: Hiệp ước sẽ không có ý nghĩa gì nếu thiếu Ukraina. Bản đồ thế giới đã có thay đổi lớn, một nước lớn thứ sáu trên thế giới xuất hiện.

Ngày 8.12 ba nước cộng hòa Nga, Ukraina và Bạch Nga đã ký một hiệp ước thành lập Cộng đồng những nước độc lập tại Brest và bằng cách đó đã đánh dấu chấm hết sự tồn tại của Liên bang Xô viết. Trung tâm phối hợp của Cộng đồng sẽ được đặt tại thủ đô Minsk của Bạch Nga. Ba nước thỏa thuận một sự lãnh đạo chung trong khu vực quân sự chiến lược đồng thời quản lý thống nhất vũ khí hạt nhân. Các nước cộng hòa khác cũng có thể gia nhập Cộng đồng và ngày 13.12 năm nước cộng hòa khác: Kazachstan, Turkmenistan, Tadzikistan, Kyrgyzstan và Uzbekistan đã tuyên bố ủng hộ và sẵn sàng tham gia hiệp ước mới này. Đòn này đã đánh gục hoàn toàn ảo tưởng của tổng thống Gorbachov là vẫn còn khả năng xây dựng một hình mẫu liên bang kiểu cũ nhưng có sửa đổi.

(Theo báo chí Tiếp-khắc đến 14.12.91)

MỸ CỨ ĐẠI SỨ ĐẾN LÀO

New York (AP)--Như là dấu hiệu của sự cải thiện quan hệ giữa hai nước, Mỹ sẽ cử đại sứ đến Lào lần đầu tiên kể từ khi những người CS nắm quyền vào năm 1975.

Tuyên bố ngày 12.11, Tổng thống Bush nói rằng đại sứ Mỹ được quyết định cử tới Lào là bởi vì Lào đã đi những bước nhất định hướng tới thay đổi chính trị và kinh tế. Các quan chức Mỹ cũng nói rằng Lào đã giúp họ trong việc tìm kiếm lính Mỹ mất tích trong chiến tranh VN và cộng tác trong việc kiểm soát ma túy.

(IHT 14.11.1991)

CAM-PU-CHIA

* Hoàng thân trở về - Ngày 14.11 Hoàng thân Norodom Sihanouk từ Bắc kinh trở về Phnômpenh sau 13 năm tị nạn để ngôi vào ghế chủ tịch Hội đồng dân tộc tối cao bao gồm bốn phe, thành lập dưới sự bảo trợ của Liên hợp quốc. Hội đồng sẽ quản lý đất nước từ nay cho đến cuộc tổng tuyển cử năm 1993. Hoàng thân Sihanouk, đứng đầu nhà nước cho đến cuộc đảo chính 1970, rất có uy tín trong dân chúng, đặc biệt ở vùng nông thôn ông được coi là thiên tử. Các nhà quan sát cho rằng, ngay cả khi hoàng thân được đón chào long trọng cũng như các đơn vị quân đội LHQ đang bắt đầu hành quân đến để duy trì hòa bình trên đất nước này, thì tương lai của Cam-pu-chia cũng chưa chắc chắn hoàn toàn.

* Tây chạy Khomer đỏ - Ngày 26.11 hơn 5000 sinh viên Cam-pu-chia biểu tình phản đối sự quay lại của các thủ lĩnh Khomert đỏ trong khuôn khổ Hội đồng dân tộc tối cao. Ngày hôm sau trên suốt dọc đường từ sân bay về đến trụ sở dành cho Khomer đỏ hàng chục đám đông dẫn chúng đã tụ họp để "dón chào" những kẻ giết chúng bằng các khẩu hiệu "Tên giết người", "Thằng phản bội" và "Giết sạch bọn Khomer đỏ". Chỉ vài giờ sau khi đặt chân trở lại Phnômpenh thủ lĩnh Khomer đỏ Khieu Samphon đã phải vội vã cuốn gói ra đi. Những người biểu tình nổi giận đã xông vào trụ sở dành cho họ, gây thương tích trên đầu và cuội cũng định treo cổ ông ta lên. Cảnh sát đã phải dùng vũ lực mới cứu được ông ta và ngay lập tức đưa ra sân bay quay trở lại Bangkok.

Mặc dù vậy Khomer đỏ vẫn tuyên bố sẽ tuân thủ các cam kết trong hiệp ước bốn bên. Phiên họp đầu tiên của Hội đồng dân tộc tối cao vì vậy đã phải tổ chức tại Pattay, Thái lan. Chủ tịch Sihanouk cũng phải hủy bỏ chuyến đi thăm Việt nam và các nước châu Á khác dự định vào cuối tháng 12 này.

(Theo Mladá Fronta Dnes, Lidové Noviny 15-28.11.91)

NGOẠI TRƯỞNG PHÁP THĂM ĐỒNG DƯƠNG

Theo tin AFP/ IHT 21.11.91

Paris--Bộ trưởng ngoại giao Pháp Roland Dumas ngày 22.11 sẽ dẫn đầu phái đoàn đi đồng dương, đây là một phần của chiến dịch gặt hái thành quả kinh tế của chính sách ngoại giao của Pháp trong việc giúp đỡ giải quyết xung đột CPC.

Đi cùng ông Dumas sẽ có đại diện của khoảng 20 công ty lớn của Pháp, kể cả hãng hàng không Pháp và các tổ hợp ngân hàng, ôtô và dầu lửa.

Pháp muốn thăm nhập nhanh vào thị trường đồng dương trước khi các nhà đầu tư Mỹ và Nhật đổ vào đó khi Mỹ thực sự bãi bỏ cấm vận. (...)

Ngày 25.10, Pháp đã viện trợ khẩn cấp cao 20 triệu franc (3,6 triệu dollar) để khôi phục mạng lưới điện và nước ở Phnômpenh. Paris

đã lập kế hoạch hợp tác trong cao su, thăm dò dầu và chăm sóc sức khỏe.

Pháp cũng muốn củng cố vị trí làm ăn ở Việt nam. Hiện thời, Pháp là bạn hàng phương Tây lớn thứ tư của VN, Pháp xuất khẩu tới VN hàng trị giá 586 triệu franc - khoảng 15% lượng hàng xuất khẩu của phương Tây vào VN. Tuy vậy, Pháp là người đầu tư ngoại quốc lớn nhất, với khoảng 28% đầu tư và 20 công ty đã được thiết lập.

Chính phủ Pháp coi nông nghiệp, việc khôi phục lại hạ tầng cơ sở, đào tạo chuyên môn và chăm sóc sức khỏe là những lĩnh vực tiên đề cho sự phát triển.

Ông Dumas sẽ tặng qua viện trợ 90 triệu franc trong chuyến đi thăm Hà nội, gấp đôi số năm ngoái.

Người Pháp nói rằng họ dự định giúp đỡ ba nước đồng dương với nền KT bị tàn phá nặng nề, trở thành bộ phận của ASEAN thịnh vượng.

C.D. lược dịch.

• TIN VIỆT NAM

KINH TẾ THỊ TRƯỜNG

Theo hãng tin Reuter, trong cuộc họp của hội đồng bộ trưởng Việt nam, các nhà lãnh đạo đã khẳng định con đường duy nhất là kinh tế thị trường. Những khó khăn đề nâng lên kinh tế Việt nam hiện nay là nạn lạm phát, thất nghiệp và tốc độ tăng trưởng chậm. Vì vậy các bộ trưởng đã đề nghị hạn chế bao cấp, siết chặt hơn các quy định ngân hàng, giảm bớt xuất hành tiền tệ và hạn chế nhập khẩu. Chính phủ dự định tập trung đầu tư cho các công trình trọng điểm và điều chỉnh buôn bán ngoại tệ.

(Theo Mladá Fronta Dnes 11.11.91)

XÉT XỬ BÁC SĨ NGUYỄN ĐAN QUÊ

Đầu tháng 11 vừa qua, Việt nam đã mở phiên tòa xét xử bác sĩ Nguyễn Đan Quê, người đứng đầu "Cao trào nhân bản" ở Việt nam. Trước năm 75 ông Quê là người có thiên cảm và ủng hộ chính phủ cách mạng lâm thời Mặt trận giải phóng dân tộc miền nam Việt nam. Sau năm 75, ông đã nhiều lần đứng ra chỉ trích đường lối sai lầm, vi phạm nhân quyền của chính phủ. Nhà cầm quyền đã buộc tội ông "có những hoạt động chống đối lại nhà nước" và xử phạt với bản án tù 20 năm.

(Theo Lidové Noviny 27.11.91)

VIỆT NAM THẢ TÙ CHÍNH TRỊ

Vào những tuần cuối năm nay, chính quyền Việt nam đã trả tự do cho khoảng vài chục tù chính trị. Theo quan điểm của các nhà ngoại giao, Việt nam đang cố gắng cải thiện điều tiếng của mình để có thể nhận được ủng hộ cũng như đầu tư của phương Tây.

(Theo CSTK 13.12.91)

CẢI TẠO LẠI SÂN BAY TÂN SƠN NHẤT.

Tân Sơn Nhất, sân bay cơ vị trí quan trọng hàng đầu ở Đông Nam Á trước năm 75, sau một thời gian dài sử dụng bừa bãi, thiếu kế hoạch, đã xuống cấp một cách nhanh chóng. Các hồ sơ kỹ thuật và thiết kế sân bay bị thất thoát, gây nên nhiều khó khăn cho công việc cải tạo lại sân bay. Tổng công ty hàng không Việt nam, với yêu cầu ngày càng cao của việc vận chuyển hàng không, đã bắt tay vào việc cải tạo và nâng cấp sân bay. Công việc dự định chia làm ba giai đoạn: giai đoạn một cải tạo xây dựng

TIN TỨC

2500 m² nhà ga, giai đoạn hai xây dựng 5000 m² và giai đoạn ba 7000 m². Đến năm 1992 nhà ga có thể phục vụ 1,5 triệu lượt khách/năm.
(Theo Lidové Noviny 3.12.91)

ĐẠI TÁ BÙI TÍN LÂM NHÂN CHỨNG

Cựu đại tá Bùi Tín lâm nhân chứng trước Ủy ban Quốc hội Mỹ về vấn đề lính Mỹ mất tích, nói rằng "Người Cuba và Nga đã hối cung một số tù binh Mỹ và đã đổi xử tội tặc với họ". Ông cũng nói rằng người LX và Cuba đã tiến hành một loạt cuộc hồi cung tù binh Mỹ vào cuối năm 1972 với việc thử nghiệm thiết bị điện tử. Ông lấy danh dự sĩ quan để cưỡng quyết kháng định rằng không còn một người lính mất tích hoặc tù binh nào còn sống ở VN hiện nay.
(IHT 09.11.1991)

THUYỀN NHÂN VIỆT NAM Ở HỒNG KÔNG

Trong thời gian qua, kể từ ngày 9.11 khi 59 thuyền nhân VN ở Hồng Kông bị cưỡng bức hồi hương đột đầu tiên, chính quyền Hồng Kông đã thực hiện tiếp vài chuyến bay tuồng tũ, bất chấp phản ứng dữ dội của những người này. Theo tờ International Herald Tribune ngày 8.11 thì chính phủ VN hứa sẽ không trừng phạt những người trở về. Và đổi lại, VN sẽ nhận được dưới dạng viện trợ phát triển từ tay Cộng đồng Âu châu và chính phủ Anh quốc khoảng 1000\$ khi mỗi thuyền nhân về nước. Đài BBC ngày 28.11 đưa tin rằng thuyền nhân nào tự nguyện trở về sẽ được trả 50\$ và sau đó mỗi tháng sẽ nhận được 30\$ trong vòng một năm.

NGÂN HÀNG PHÁT TRIỂN CHÂU Á (ADB) DỰ ĐỊNH CHO VIỆT NAM VÀ CAMPUCHIA VAY TIỀN

ADB sẽ xem xét cho VN và CPC vay bằng quỹ đặc biệt với lãi suất thấp và nợ dài hạn.
(AFP, Reuters/ IHT 21.11.91)

330 DỰ ÁN ĐẦU TƯ NGOẠI QUỐC

Bangkok--Đài phát thanh VN đưa tin rằng VN đã cấp giấy phép cho 330 dự án đầu tư nước ngoài bao gồm tổng số vốn đầu tư là 2,5 tỷ \$.
(AP/ IHT 27.11)

● TIN CỘNG ĐỒNG

LẦN ĐẦU TIÊN MỘT CUỘC HỌP NHIỀU THÀNH PHẦN

Một cuộc họp hài hòa, lịch sự giữa các thành phần khác nhau ở hải ngoại đã diễn ra ngày 6.10.1991 tại Pari. Để tạo điều kiện cho các nhóm có khuynh hướng CT khác nhau trao đổi quan điểm, BTC cuộc họp đã không công khai đứng tên. Về sau người ta biết được rằng buổi họp do các ông Đình Văn Hoàng, Vũ Thiện Hán, Võ Nhân Trí và Trần Huy Hoàn đứng ra tổ chức. Sự có mặt của ông Bùi Tín đã làm cho không khí buổi họp thêm sôi nổi. Ngoài những thành phần thiên hữu, đến dự có các nhóm Đoàn Kết (tức Diễn Đàn Forum), Thống Luận, Dệ tử quốc tế v.v... Đây là dấu hiệu tốt mở đầu cho thể liên kết tranh đấu vì tự do dân chủ cho VN.

2000 ĐỒNG BÀO THAM GIA BIỂU TÌNH

Hơn hai ngàn đồng bào tị nạn Việt nam sáng ngày 15.9, hưởng ứng lời kêu gọi của các tổ chức chính trị tại Úc châu, đã tập trung trước cửa Đại sứ quán Việt nam tại thủ đô Canberra trong một cuộc biểu tình đòi Hà nội sớm từ bỏ chủ nghĩa Cộng sản và trả lại chính quyền cho nhân dân Việt nam và đồng thời kêu gọi các thành phần tiến bộ trong Đảng sớm thức tỉnh về với dân tộc. Ngoài đồng bào Việt, đến tham dự cuộc biểu tình còn có một số người đại diện cho các quốc gia vùng Baltic và cộng đồng người Hoa tại Úc.

TUYÊN CÁO CHUNG CỦA GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM THỐNG NHẤT

Tối ngày 13.10.1991 tại Los Angeles, California, bốn Giáo hội Phật giáo

Việt nam Thống nhất tại Âu châu, Hoa kỳ, Canada, Úc và Tân tây lan, trong phiên họp đặc biệt đã ra một bản tuyên cáo chung, kêu gọi các Tăng tín đồ Phật giáo đoàn kết đấu tranh cho sự phục hồi Giáo hội Việt nam Thống nhất tại quê nhà, cũng như trả tự do cho các lãnh tụ tôn giáo, các văn nghệ sĩ trí thức đang bị giam giữ trong chủ trương tiến tới một nước Việt nam dân chủ. Buổi họp cũng đưa đến việc thành lập "Ủy Ban Điều Hợp Các Tổ Chức Phật Giáo Việt Nam Tại Hải Ngoại".

CỰU ĐẠI TÁ BÙI TÍN SANG MỸ

Ngày 14 tháng 10 ông Bùi Tín, người đã làm xôn xao dư luận trong và ngoài nước bằng "Bản kiến nghị của một cộng dân" do đài phát thanh BBC chuyển về Việt nam đã đến Hoa kỳ theo lời mời của một số tổ chức người Mỹ. Ông đã đến nói chuyện tại một số trường đại học, gặp gỡ các tổ chức CT, các dân biểu, thượng nghị sĩ và đặc biệt là Richard Solomon, phụ tá ngoại trưởng Hoa kỳ đặc trách Á châu và Thái bình dương và thăm Pentagon (Bộ quốc phòng Mỹ).

Có hai điểm lớn gây nhiều bàn cãi: Vấn đề bang giao với VN và việc giải quyết vấn đề MIA (người Mỹ mất tích trong chiến tranh VN).

Việc Mỹ bỏ lệnh cấm vận, theo ông là giúp nhân dân Việt nam thoát khỏi cảnh đời nghèo và tạo điều kiện cho họ có dịp tiếp xúc với tư tưởng tự do, dân chủ. "Việc trao đổi văn hoá, mậu dịch và khoa học kỹ thuật với Hoa kỳ có thể đóng một vai trò quan trọng trong việc yểm trợ các thành phần có khuynh hướng tiến bộ tại VN". Ông nhấn mạnh rằng hiện nay hơn lúc nào hết, Hà nội đang cần sự trợ giúp từ bên ngoài và đó là dịp cho Mỹ đặt những điều kiện khi cấp viện trợ, và chỉ nên cấp viện trợ khi đảng CS VN chịu cải tổ chính trị và chấp nhận nguyên tắc sinh hoạt dân chủ đa đảng. Cụ thể, ông đề nghị ba chương trình cấp thiết:

1. Chương trình SOS cứu giúp trẻ em vì ngày nay trẻ sơ sinh bị thiếu dinh dưỡng nên ốm còi, nguy hại đến đời sống.

2. Chương trình giúp đỡ các thương phế binh của cả hai quân đội Bắc Việt và Việt nam Cộng hòa.

3. Chương trình xây dựng lại hạ tầng cơ sở gồm đường sá và xe lửa.

Về việc tìm kiếm người Mỹ mất tích ông trả lời chắc chắn rằng hiện nay không còn một lính Hoa kỳ nào sống sót tại Việt nam.

Tại San Francisco, ông được mời tham dự một buổi mạn đàm do bác sĩ Bùi Duy Tâm đứng ra tổ chức. Về vai trò của Hồ Chí Minh, ông cho rằng Hồ Chí Minh là một con người dân tộc yêu nước trước khi trở thành con người Cộng sản. Ông đã phạm phải những lỗi lầm nghiêm trọng như "đã để một quốc gia không có luật pháp mấy chục năm. Cho đến nay Việt nam chưa có trường luật". Hồ Chí Minh cũng phải chịu trách nhiệm về cuộc cải cách ruộng đất với khoảng 10 ngàn người bị giết.

Theo ông cuộc chiến tranh Việt nam là cuộc chiến tranh chống đế quốc Mỹ chứ không phải là cuộc chiến tranh của cộng sản nhằm áp bức những người yêu chuộng tự do Miền Nam, tuy nhiên ông cũng rất bất bình về chính sách học tập cải tạo sau 75.

Ông xác nhận là ông đã bị khai trừ khỏi đảng và phải dẹp bỏ đảng cộng sản Việt nam. Trong bài báo cho tờ Washington Post ông có viết: "mặc dù đã bị loại khỏi đảng, nhưng tôi không thù ghét gì đảng cộng sản Việt nam vì trong đó có một số nhỏ - tuy không chắc chắn là bao nhiêu - đảng viên có thực tâm, biết nhìn xa và nhận thấy sự cần thiết trong việc đổi mới thực sự".

Tham dự buổi mạn đàm có sự có mặt đặc biệt của Đại tướng Nguyễn Khánh, cựu tổng thống VNCH và thiếu tướng Nguyễn Khắc Bình, cựu giám đốc cảnh sát, tinh báo VNCH. Các ông Bùi Tín và Nguyễn Khánh bày tỏ tinh thần và ước vọng hòa giải với nhau.

TƯỢNG ĐÀI KỶ NIỆM

Cộng đồng người Việt tị nạn tại bang California có ý định lập một tượng đài kỷ niệm "cuộc vượt biên vĩ đại của dân tộc Việt nam - ĐDTN". Đồ án dự trù sẽ có một cột cờ, một chiếc tàu vượt biên mang từ trại tị nạn về dựng lại và một bức tường lưu niệm.

TIỀN BẠC BỊ PHONG TỎA CỦA VIỆT NAM CỘNG HÒA

Ngày 30.4.1975 chính quyền Hoa kỳ ra lệnh phong tỏa toàn bộ tài sản của Việt nam cộng hòa trong các nhà băng Mỹ, kể cả của các tư nhân theo đúng đạo luật Foreign Assets Control. Đạo luật này được ban hành từ 17.12.1950 để trả đũa lại việc Trung quốc can thiệp vào chiến tranh Triều tiên. Theo tiến sĩ Nguyễn Tiến Hưng, Tổng trưởng Kế hoạch và Phát triển cuối cùng của Việt nam Cộng hòa thì số tiền đó là 99 triệu USD vào tháng 5 năm 1975. Theo ước lượng của ông thì hiện nay tính theo lãi suất bình quân 8%/năm, khoản tiền đó đã lên tới 286 triệu. Cũng theo sự phân tích của ông Hưng thì số tiền đó là tài sản của nhân dân Việt nam, nên hãy trao trả nó về tay những người chủ đích thực của nó một cách có ý nghĩa nhất: dùng nó như công cụ để thúc đẩy cuộc đấu tranh vì tự do, dân chủ cho Việt nam.

(Theo Diễn Đàn Thanh Niên số 242, 244, 245)

DỰ LUẬT "ĐÀI PHÁT THANH Á CHÂU TỰ DO"

Đài "Châu Âu Tự Do" đã đóng một vai trò không nhỏ trong sự tan rã của chủ nghĩa Cộng sản tại Đông Âu. Từ kinh nghiệm ấy, các tổ chức Hải ngoại, trong đó có Tổ Chức Phục Hưng Việt Nam đang vận động cho dự luật đài phát thanh "Á châu tự do" do nữ dân biểu Bentley đề xướng. Cuộc vận động đã mang lại nhiều kết quả khả quan.

LỄ CÔNG BỐ

Ngày 16.11.1991, tại Praha, Liên minh Việt nam Tự do đã tổ chức trọng thể lễ công bố "Giải pháp xây dựng dân chủ cho Việt nam". Trong giải pháp này, LMVNTD đề nghị ĐCS VN:

- Trong tinh thần tôn trọng nhân quyền, lãnh đạo ĐCS VN phải trả tự do cho tất cả tù chính trị, giải tán tất cả trại cải tạo, tập trung.

- Chấp nhận những thay đổi để tạo điều kiện cho môi trường sinh hoạt đa nguyên như: hủy bỏ điều 2.4 của hiến pháp; tách đảng ra khỏi các cơ quan hành chính, quân đội và công an; tôn trọng nhân quyền; chấp nhận tổng tuyển cử tự do.

Tối đa có khoảng 300 người từ Tiệp cũng như từ các nơi khác.

NGƯỜI VIỆT Ở ĐỨC TIẾP TỤC BỊ KHÙNG BỐ

Theo báo Cánh én số 10, vừa qua người Việt lại tiếp tục bị khùng bố. Ngày 13.11, bọn đầu trọc tấn công một khu ở của công nhân VN ở Leipzig. Trong số 3 người bị khùng bố bằng vũ lực có một người 46 tuổi bị lời xướng tăng hàm đánh gãy xương sườn. Erlangen 6.11, một cô gái đi đường bị đánh bằng gậy vào miệng bị ngất, vẫn nằm bệnh viện cho tới nay.

• Hà Minh Thọ phụ trách.

BIỂU TÌNH Ở DEN HAAG

Ngày 6.11.1991 khoảng 150 người Việt nam từ Đông Âu sang Hà lan xin tị nạn đã không quản ngại khó khăn và một vài sự đe dọa đã kéo về Den Haag (thủ phủ của quốc hội và chính phủ Hà lan) làm một cuộc biểu tình phản đối việc trục xuất họ về Đông Âu. Cuộc biểu tình đã diễn ra rất tốt đẹp nhờ sự quyết tâm, đoàn kết và tinh thần tự giác kỷ luật của anh em. Sau một giờ biểu tình trước tòa nhà quốc hội, đoàn biểu tình đã tuần hành đến trụ sở của Bộ tư pháp. Tại đây đại diện của Bộ tư pháp đã đàm phán với ban đại diện của cuộc biểu tình. Khoảng 16 giờ bộ trưởng bộ tư pháp đã ra nói chuyện với đoàn biểu tình và nhận thư kiến nghị cùng một số bằng chứng về các vụ vi phạm nhân quyền ở Việt nam, về nạn kỳ thị và phân biệt chủng tộc ở các nước Đông Âu. Bộ trưởng đã hứa là sẽ lưu tâm đến người Việt nam, xem xét và trả lời các kiến nghị của anh em tị nạn trong thời gian gần nhất.

TUYỆT THỰC PHẢN ĐỐI VIỆC TRỤC XUẤT

Ngày 5.11 toàn bộ người Việt nam từ Đông Âu sang xin tị nạn tại trại Amerfort đã quyết định tuyệt thực không thời hạn để phản đối việc trục xuất người VN về Đông Âu. Cuộc tuyệt thực diễn ra với sự ủng hộ nhiệt tình của giám đốc, bác sĩ, các nhân viên trong trại và những người tị nạn từ các nước khác nhau trên thế giới tại đây. Công an ngoại kiều, bộ y tế và hàng chục các hãng truyền tin đã thường xuyên đến thăm và phỏng vấn anh chị em. Các tổ chức nhân đạo ở Hà lan đã gửi người đến thăm hay thư để biểu thị sự đồng tình với lòng dũng cảm của anh chị em. Nhân dân Hà lan trong vùng cũng đã dành cho những người tuyệt thực sự ủng hộ thường xuyên. Ngày 13.11, đại diện của bộ tư pháp, trưởng phòng xét duyệt tị nạn của bộ tư pháp, bà D. Vlieger đã đến làm việc với những người tuyệt thực và ban đại diện của những người Việt nam đang xin tị nạn ở đây. Bà Vlieger hứa sẽ nghiên cứu kỹ và trả lời sớm các đề nghị của anh em.

• Tin do Hải Vân (Hà lan)

TIN CUỐI

TRỤC XUẤT NGƯỜI VIỆT TẠI HÀ LAN

Báo Mladá Fronta Dnes ngày 1991 dưới tiêu đề "Những người Việt của chúng ta đang trở lại" đưa tin: 3 người Việt từ Tiệp khác chạy qua Hà lan vừa bị trục xuất trở lại Tiệp khác. Ba người này đã tuyệt thực suốt hai tuần trong trại tị nạn ở Leusden để phản đối việc chính quyền chuẩn bị trục xuất họ về nước. Theo một nhà báo Hà lan thường trú tại Tiệp thì mấy người này bị đưa lên máy bay trong tình trạng sức khỏe kiệt quệ. Hiện họ đang nằm trong một bệnh viện ở Praha.

• TIN TIẾP KHẮC

SƠ LƯỢC THÔNG KÊ KINH TẾ

Theo những số liệu thông kê tạm thời tổng sản lượng kinh tế quốc dân Tiệp-khắc trong 6 tháng đầu năm giảm 17% so với cùng kỳ năm ngoái. Cả năm nhập khẩu giảm 29%, xuất khẩu 15%. Klaus và Dlouhý, hai tác giả của chương trình cải cách kinh tế, chỉ trong vòng một năm đã thành công trong việc áp dụng chương trình ổn định hóa, kiểm soát được tốc độ lạm phát và đưa tư hữu hóa vào hoạt động. Chỉ có các nhà đầu tư nước ngoài vẫn còn đang do dự về hình thái liên bang sắp tới và chờ đợi kết quả bầu cử vào tháng 6 năm sau.

Tính đến ngày 31.10 trên toàn Tiệp-khắc có 474.398 người thất nghiệp (chiếm 5,91% số người có khả năng lao động), trong đó vùng Séc: 211.318 (3,94%), Slovakia 263.080 (10,3%).

Tư hữu hóa nhỏ: kế hoạch 20.786 cơ sở, đã bán 12.333. Giá gọi bán đầu 9 tỷ Kcs, thu được 14 tỷ 6 triệu Kcs.

Tư hữu hóa lớn: thông qua 7 dự án đầu tư công khai trong đó 5 cơ sở bán trực tiếp với tổng dự thu 1,7 tỷ, 2 đề án đầu tư do dự thu 10,5 triệu.

(Theo báo chí Tiệp-khắc đến 15.11.91)

SỰ BẤT LỰC CỦA CÁC CHÍNH KHÁCH

Nhiều cuộc họp chung giữa chính phủ liên quốc hội hai nước cộng hòa Séc và Slovakia vẫn chưa đưa lại một kết quả cụ thể dưới dạng một hiệp ước chung nào. Nguyên nhân là sự mâu thuẫn cơ bản nguyên tắc giữa hai bên trong quan điểm về hình thức đất nước tương lai. Phía cộng hòa Séc vẫn cương quyết duy trì quan điểm chỉ cần sửa đổi lại một chút trên cơ sở hệ thống liên bang trong khi phía Slovakia thì biểu lộ mong muốn một hình thái hai nước độc lập gần với nhau bằng một hiệp định nào đó.

Trước sự bất lực của các chính khách trong tình hình chính trị căng thẳng hiện nay, ngày 17.11 tổng thống V. Havel trong một bài diễn văn trên vô tuyến truyền hình đã bày tỏ mối lo ngại của mình, đề nghị sửa đổi lại các điều luật về trưng cầu dân ý, bầu cử đại biểu quốc hội cũng như cấu trúc quốc hội, đề nghị cho phép tổng thống có quyền rộng rãi hơn trong những vấn đề này như tuyên bố trưng cầu dân ý, giải tán quốc hội, bầu cử trước thời hạn bằng sắc lệnh trong hoàn cảnh bức thiết... Nhưng đề nghị này đã được đồng đạo quân, chúng nhân dân ủng hộ nhưng lại gặp sự phản đối mãnh liệt của nhiều đại biểu quốc hội.

(Theo Mladá Fronta Dnes 13-20.11.91)

LẤP LẠI ÁN TỬ HÌNH?

Trong những tuần cuối năm, một làn sóng dự luận đòi quốc hội lấp lại án tử hình nổi lên rầm rộ, phản ánh sự lo ngại của dân chúng trước tình trạng phạm tội, nhất là những tội ác bạo lực, tăng vọt. Điển hình là những bạn kêu gọi lấp lại án tử hình thụ được nhiều chữ ký ủng hộ của học sinh trường nghề tại Nové Město, Morava sau khi bạn của họ bị một người đi-gan giết ngày 18.10, của tập thể giám thị nhà tù Leopoldov khi 5 người trong số họ bị giết, 3 người bị thương do 7 tên tù trốn trại ngày 25.11 (những tên này đã bị bắt ngay ngày hôm sau) và của những lái xe taxi vùng Đécin sau cái chết của đồng nghiệp của họ ngày 5.12. Nhưng vẫn có nhiều ý kiến cho rằng án tử hình là không thể chấp nhận được trong một xã hội dân chủ.

(Theo báo chí Tiệp-khắc đến 7.12.91)

HUSAK TỬ TRẦN

Ngày 17.11 cựu chủ tịch nước và tổng bí thư ĐCS Tiệp-khắc G. Husák đã chết sau một cơn suy tim và hệ thống hồ hấp nặng. Ông ta đã bị ốm nặng trong thời gian cuối, đến viếng tang có

chủ tịch quốc hội, thủ tướng chính phủ nước cộng hòa Slovakia và các đồng chí cũ của ông. Thủ tướng J. Čarnogurský đã phát biểu rằng G. Husák là một nhân vật quan trọng trong lịch sử Slovakia với cả những mặt tiêu cực lẫn tích cực. "Chúng ta không được quên rằng ông ta (chỉ Husák) đã bị kết án gần 10 năm tù vì tội mang nặng tính dân tộc chủ nghĩa."

(Theo Mladá Fronta Dnes 18.11.91)

LẠI VẤN VACLAV KLAUS

Đại hội đảng Dân chủ Công dân (ODS) đã bầu lại V. Klaus vào chức vụ chủ tịch thêm một nhiệm kỳ nữa, đồng thời củng cố chuẩn hiệp ước liên minh với đảng Dân chủ Thiên chúa giáo. Klaus tuyên bố ODS là đảng bảo thủ cánh hữu có uy tín duy nhất ở Đông Âu hiện nay.

(Theo Mladá Fronta Dnes 25.11.91)

ĐỐI ĐẦU

Ngày 24.11 khoảng 500 tên skinhead biểu tình tại quảng trường Letná, Praha với lý do lo ngại trước tỷ lệ phạm tội ngày càng tăng của người di-gan, Arab và Việt nam. Cách đó vài trăm mét là cuộc biểu tình do những người vô chính phủ và di-gan tổ chức chống lại chủ nghĩa phân biệt chủng tộc, chủ nghĩa phát xít và phong trào skinhead. Sự có mặt của cảnh sát đã ngăn chặn được đụng độ giữa hai nhóm.

(Theo Mladá Fronta Dnes 25.11.91)

CHÍNH KHÁCH ĐƯỢC ỬA CHUỘNG NHẤT

Theo kết quả thăm dò dự luận thì chính khách được ưa chuộng nhất ở cả hai nước cộng hòa vẫn là V. Havel, J. Dienstbier, V. Komarek và P. Miller. Những người từ trước đến nay vẫn không được ưa thích là J. Langos, M. Sládek và J. Čarnogurský nhưng mức độ nổi tiếng của Sládek (chủ tịch đảng Cộng hòa) lại tăng vọt trong thời gian cuối, trong khi các chính khách có tiếng khác đều hơi bị giảm sút uy tín đi một chút.

(Theo Mladá Fronta Dnes 27.11.91)

THỐNG KÊ TỘI PHẠM

Ngày 28.11, trong cuộc họp báo, người phát ngôn của bộ nội vụ liên bang Tiệp-khắc đã thông báo về tình hình an ninh trong ba quý đầu năm 1991: 2/3 số vụ phạm pháp tăng 40,3% so với cùng kỳ năm ngoái, đặc biệt là những vụ mang tính chất bạo lực. Tổng số vụ đột nhập vào nhà ở là 100 407, tăng 66%. Tỷ lệ điều tra có kết quả chỉ là 22%.

(Theo Mladá Fronta Dnes 29.11.91)

THẤP CỠ BÉ HỌNG?

Thủ tướng chính phủ liên bang Tiệp-khắc V. Čalfa bắt đầu chuyến đi thăm chính thức Trung quốc ngày 3.12 bằng cuộc gặp gỡ với thủ tướng Lý Bằng, chủ tịch Dương Thượng Côn để bàn bạc, trao đổi về các vấn đề quan hệ quốc tế cũng như hợp tác kinh tế giữa hai nước. Trong cuộc gặp gỡ với tổng bí thư ĐCS Trung quốc Đặng Tiểu Bình, người có thể lực nhất ở Trung quốc hiện nay, hai bên đều nhấn mạnh quan hệ giữa hai nước không còn đặt trên cơ sở hệ tư tưởng

nửa. Phần chính thức của chuyến đi thăm kết thúc ngày 4.12 bằng việc thủ tướng hai nước ký kết hiệp định ủng hộ và bảo vệ đầu tư.

Phần thứ hai, không chính thức, là đi thăm Thượng hải, Kanton và khu vực kinh tế tự do Sen-Cen (gần biên giới với Hồng công). Theo danh giá của các chuyên gia kinh tế đi theo đoàn thì kết quả của chuyến đi thăm này chỉ là những lời hứa hẹn mỹ miều và một vài hợp đồng nhỏ bé, quan trọng nhất có lẽ chỉ là hợp đồng xây dựng nhà máy điện ở Tây tạng. Trên thực tế thì quan hệ buôn bán giữa hai bên giảm mạnh trong vòng hai năm cuối và khả năng thâm nhập thị trường Trung quốc của Tiệp-khắc là rất nhỏ bé vì trình độ phát triển trong nhiều ngành sản xuất, nhất là công nghiệp nhẹ, của Trung quốc không thua kém gì của Tiệp-khắc. Phái đoàn Tiệp-khắc gần như bị choáng ngợp trước nhịp độ phát triển của khu kinh tế tự do Sen-Cen. Có lẽ cảm giác yếu kém trên đây đã làm cho phái đoàn Tiệp-khắc không có đủ can đảm nhắc đến vấn đề nhân quyền và trao bản danh sách tù chính trị cho phía Trung quốc yêu cầu trả tự do như đã ấn định trong chương trình chuyến đi thăm, dù chỉ là trên danh nghĩa không chính thức.

(Theo báo chí Tiệp-khắc 4-8.12.91)

CÔNG NHÂN UKRAINA

Ngày 8.12 chính phủ Tiệp-khắc chính thức công nhận nước cộng hòa Ukraina độc lập và dự định sẽ bắt đầu ngay lập tức các cuộc đàm phán về vấn đề lập quan hệ ngoại giao và ký các hiệp ước tương ứng: kinh tế, cung cấp dầu lửa qua lãnh thổ Ukraina và phân của Ukraina trong số nợ của liên bang cũ đối với Tiệp-khắc (tổng cộng khoảng 5 tỷ US\$)

(Theo Mladá Fronta Dnes 9.12.91)

NGÂN SÁCH NĂM 1992

Ngày 8.12 quốc hội liên bang Tiệp-khắc thông qua dự án ngân sách quốc gia cho năm 1992 do bộ tài chính liên bang đề trình và đã được chính phủ hai nước cộng hòa Séc và Slovakia thỏa thuận đồng ý. Tỷ lệ chia tiền cho hai nước cộng hòa Séc:Slovakia là 10:6.

(Theo Mladá Fronta Dnes 9.12.91)

GIẢM THUẾ.

Từ ngày 1.1.1992 khoản phụ phí nhập khẩu (ngoại thuế) giảm từ 15% xuống còn 10% và giá trị ghi hàng có thể gửi vào Tiệp mà không phải đóng thuế là 3000Kcs.

(Theo Mladá Fronta Dnes 11.12.91)

TUYÊN TRUYỀN CÔNG SẢN LÀ PHẠM PHÁP!

Ngày 10.12 quốc hội Tiệp-khắc thông qua một điều luật hình sự mới được sửa đổi: "Người nào ủng hộ hoặc tuyên truyền cho những phong trào có biểu hiện rõ ràng hướng tới dân áp quyền lợi và tự do của cộng dân hoặc kêu gọi lòng căm thù dân tộc, chủng tộc, giai cấp hoặc tôn giáo (ví dụ như chủ nghĩa Phát xít hay chủ nghĩa Cộng sản), sẽ bị phạt tù từ một đến năm năm." Phản ứng của dự luận trước sự kiện này là khá lung tung, bối rối, không nhất quán.

(Theo Mladá Fronta Dnes 12.12.91)

CHÚC CÁC BẠN MỘT MÙA GIÁNG SINH VÀ NĂM MỚI VỚI MỌI
ĐIỀU MAY MẮN PHƯỚC LÀNH.

Giáng Sinh 1991/1992
Ban Biên Tập Diễn Đàn

SÀI GÒN:

KHÔNG QUÊN ĐIỀU GÌ CẢ...

Sài Gòn không quên điều gì cả. Một viên tướng trở thành người bán thịt, một bác sỹ thú y trở thành người bán vải, một địa chủ trở thành người bán rong... Mười sáu năm trôi qua, người ta hiểu rằng, phần lớn người Sài Gòn không tạo nên sự thất thủ của miền Nam Việt Nam.

"Chúng tôi đã có thể là hơi hèn nhát. Tôi đã chiến đấu ở Xuân Lộc và là một trong những người trụ lại...". Một chủ tiệm rượu, vốn là một đại úy quân đội chính quyền Sài Gòn cũ, đã nói với tôi như vậy. Và anh ta sẽ lại cầm súng lần nữa chứ? Không, điều đó đã hoàn toàn bị loại trừ. Anh ta nói tiếp: "Hãy để cho lịch sử phán xét. Những người cộng sản sẽ không còn ở lại đây lâu. Trong vài năm nữa, thành phố HCM sẽ trở lại thành Sài Gòn, cũng như Leningrad trở lại với tên cũ của nó - Saint Peterbourg."

Viên đại úy cũ trông một mối nhiều. Anh đã trải qua ba năm cải tạo cực khổ. Trên đường phố Sài Gòn người ta có thể nhận biết những con người đã phải trả giá với chính quyền mới bằng bề ngoài của họ - những nước da xám chì, những mái tóc bạc, những tấm thân gầy còm. Không còn một chút tình anh trong ánh mắt họ. Họ đã đầu hàng, nghi kỵ và bất lực.

Một giáo sư pháp văn cũ của trường trung học Chasseloup-laubat đã nói: "Sự khai tử của chúng tôi bắt đầu khi người Pháp ra đi và người Mỹ nhảy vào. Sài Gòn chưa bao giờ là một mẫu hình của trụy lạc, nhưng lính Mỹ đã làm hư hỏng thành phố: gái điếm, ma túy, lối sống mới. sau 80 năm đó họ của Pháp, chúng tôi hoàn toàn mất phương hướng..."

Sự suy đồi những giá trị đạo đức chính trị của những người trong chính quyền Nam Việt Nam đã tạo nên những cơ hội tốt cho việc tuyên truyền của cộng sản. Hàng ngàn biệt động trà trộn vào đủ mọi tầng lớp trong xã hội để thu thập tin tức và tạo cơ sở. Một anh tài xế taxi đã công nhận: "Tôi không phải là đảng viên, và tôi cũng chẳng bao giờ muốn vào đó cả. Nhưng tôi là người yếu nước và tôi hoàn toàn tự hào về chuyện đã mách bảo cho các biệt động về thói quen và hành động của quân đội Mỹ ở đây."

Thành phố Hồ Chí Minh ngày nay là một sự hỗn độn khổng lồ. Trước những nhà hiện đại, dọc theo hai bên lề, những quán hàng rong trong những cái lều lụp xụp, những chiếc xe đạp lên lề và cơ man những người tàn tật.

Đó là đổi mới theo kiểu chúng tôi đó. Đó chỉ mới là bắt đầu. Một người đi qua đã cảm thấy như vậy. Trong thực tế từ sau đại hội 6 đến nay, những tuyên truyền ý thức hệ phần nào được cứu vãn bởi quá trình tư nhân hóa kinh tế thành phần vừa qua. Trong lúc đó miền Nam đã không quên và cũng không tha thứ điều gì cả. Khoảng cách giữa Sài Gòn và Hà Nội có thể tính bằng thế kỷ và điều đó chỉ được khẳng định từ sau năm 1975. Thái độ tẩy chay miền Bắc cộng sản thể hiện hầu như hiển nhiên trong đời sống hàng ngày của người Sài Gòn...

16 năm sau ngày sụp đổ của chính quyền miền Nam Việt Nam, Sài Gòn đang chờ đợi sự vấn hồi.

NƠI BUÔN BÁN NHỮNG KỶ NIỆM GIÃ TẠO...

Trên một trong những đại lộ chính của Sài Gòn, đại lộ Tự do cũ, chen chúc những túp nhà tối tăm dựng bằng các thùng đựng đồ của Mỹ ngày trước là nơi cư trú của những người buôn bán rong. Nhiều người ăn xin thấp thoáng trên các lề đường xung quanh. Thử hàng buôn bán hấp dẫn nhất ở đây là những chiếc bật lửa Zippo hay những tấm thẻ bài của lính Mỹ thường mang trên cổ. Những thứ đó nghe đâu được tìm thấy trong rừng hay trên các ruộng lúa và được khắc lại, đánh bóng lại.

Thực sự, những thứ đó được sản xuất tại Chợ Lớn trong các xưởng chế tạo đặc biệt. Điều đó được biết là do một số lò hàng đã bị lộ tẩy, ví dụ như một cô Catherine Abel nào đó đã gửi cùng một ngày 12.1.1969 hai cái bật lửa có khắc cùng một chữ "Happy birthday" (chúc sinh nhật hạnh phúc) cho đại úy Jo Young. Về các tấm thẻ bài còn tai tiếng hơn thế nữa. Tôi đã chính mắt nhìn thấy một vài người Mỹ đứng tuổi xúc động run rẩy khi cầm hàng trăm tấm thẻ nhóm để thử tìm tên của một người bạn mất tích đã lâu của mình. Quả là vô ích vì những chứng tích đó đã được làm giả, giả dụ một cái tên ngẫu nhiên nào đó được nghĩ ra "Turner Elmer J US 56 95 83 0 (nhóm máu) thiên chúa giáo". Người ta còn đưa ra để chứng minh rằng chiếc đồng hồ của các phi công bị bắn rơi hay các phù hiệu (cái này thì thật) của quân đội miền Nam cũ.

Các hàng rào của tòa đại sứ Mỹ cũ đã mở ra một khu sân nhỏ trong đây cỏ. Mặt tiền làm theo kiến trúc kiểu tổ ong trông hoang vắng. Một số người Sài Gòn vẫn còn thất tim khi nhớ lại cảnh hàng nghìn người tràn vào tòa đại sứ để mong lên được sân thượng, nơi có máy bay trực thăng tháo rút những người Mỹ cuối cùng. Ngày hôm nay, nhiều người Mỹ đã trở lại Nam Việt Nam. Họ đã phải qua Thái Lan để làm visa vào Việt Nam. Trong các khách sạn, họ kêu gọi ồn ào. Họ đang cảm thấy đứng trên mảnh đất được chinh phục trở lại. Một trong những chuyến đi đầu tiên là đi tìm con lai. Tại quận II, đầu Chợ Lớn, một số căn nhà được sửa sang lại, sơn màu xanh vàng, bên ngoài với thảm cỏ xanh có những lối đi rải đá. Đó là trung tâm ATC, trung tâm quá cảnh con lai. Hơn một năm nay có hơn 30 000 con lai từ 20 đến 25 tuổi đã qua đây trước khi sang Philippin rồi sau đó sang Mỹ. Người ta dạy cho những thanh niên đó tiếng Anh, nghề may vá hay nghề trang sức. Để tạo điều kiện đoàn tụ gia đình, những cha mẹ nuôi nấng con lai đó cũng được phép đi theo con sang Mỹ. Ví dụ, nếu người mẹ lấy chồng khác cũng được đưa chồng mới, con cái và cha mẹ của mình đi theo. Một dịch vụ thương mại hấp dẫn mới xuất hiện. Ứng với mỗi người xuất cảnh, chính phủ Mỹ phải trả 80 đô la cho trung tâm. Nhiều người Mỹ đã nấn ná tại đây, chắc hẳn họ đã đọc các câu thơ đại để: "Anh có còn yêu em như thuở anh ôm em trong vòng tay của mình?"

Sau đó, họ đã đi thăm địa đạo Củ Chi nổi tiếng, dài 250 km trong lòng đất, nhiều chỗ xếp thành ba tầng, nơi mà bộ đội du kích đã làm bàn đạp tấn công vào Sài Gòn năm 1968. Cái tổ kiến vĩ đại này nằm gần biên giới Campuchia giờ đây là nơi lý tưởng cho những dân buôn lậu: thuốc lá, rượu ngoại và cả vũ khí đã được chuyển một cách an toàn trong những lối đi âm uớt và kín đáo đó. ■

7.7 trích dịch

**Vòng tay Asean:
CHUYẾN ĐI THĂM ASEAN CỦA THỦ
TƯỚNG VÕ VĂN KIẾT**

Murray Hiebert & Michael Vatikiotis
Tạp chí Kinh tế Viễn đông 14.11.91

Chuyến đi thăm ba nước chính trong khối ASEAN của thủ tướng VN Võ Văn Kiệt, đánh dấu một mốc quan trọng trong nỗ lực của VN nhằm cải thiện quan hệ với các nước láng giềng phi cộng sản. Nó cũng đặt nền móng để Hà Nội bước vào khối ASEAN sau này.

Ông Kiệt bắt đầu chuyến đi ngày 24.10, ngay sau hôm hòa ước CPC được ký kết ở Paris. Chính cuộc xung đột CPC là vật cản chính đối với VN trong việc cải thiện quan hệ với ASEAN.

Ngay đầu chuyến đi, ông Kiệt đã tuyên bố ở Jakarta rằng VN muốn sống trong hòa bình với những người láng giềng và kêu gọi viện trợ, đầu tư và buôn bán để phát triển đất nước ông, vốn bị tàn hoang vì hàng thập kỷ chiến tranh, sự cô lập, cách quản lý tồi và sự mất viện trợ Liên-xô đột ngột.

Đây là chuyến viếng thăm đầu tiên của thủ tướng VN tới các nước ASEAN kể từ khi VN xâm lược CPC và lật đổ chế độ Khmer đỏ thân Trung quốc hồi 1978. Ông Kiệt kết thúc chuyến đi vào ngày 1.11, bốn ngày trước khi ông cùng tổng bí thư ĐCS Đỗ Mười đi Bắc Kinh để bình thường hoá quan hệ với Trung quốc.

Một quan chức VN nhận xét rằng: "Bằng chuyến đi của ông Kiệt, Việt Nam có tìm được trọng tâm chuyển đi tiếp theo [tới TQ] của nó". Ông ta nói tới nỗi lo ngại của nhiều người Việt rằng cố gắng xích lại gần TQ có thể dẫn đến sự lệ thuộc vào ông láng giềng khổng lồ này.

Kết quả quan trọng nhất của chuyến đi ASEAN của ông Kiệt là ở Singapore từ ngày 30.10 đến 1.11. Với Hà Nội, kết quả thật mỉm: hiệp ước trao đổi những đoàn ngoại giao, một thỏa thuận dịch vụ hàng không có triển vọng, và Singapore đề nghị giúp VN trong lĩnh vực dịch vụ.

Việt Nam rất muốn đạt được trên hình thức hiệp ước trong những lĩnh vực như đầu tư và hợp tác kinh tế, nhưng thủ tướng Singapore Goh Chok Tong thay vào đó lại nhấn mạnh tới vai trò của khu vực kinh tế tự nhận.

Cơ chế công việc làm ăn của Singapore ở VN sẽ chuyển phan vào những lĩnh vực như ngân hàng và quản lý cảng. Hàng không Singapore có quan tâm tới việc lập dịch vụ bay đến tp HCM. Cơ chế chính phủ Singapore cũng sẽ mở rộng sự giúp đỡ kỹ thuật cho VN.

VN và Singapore lập quan hệ ngoại giao từ 1973, nhưng vì cuộc xâm lược CPC nên Singapore trì hoãn việc mở đại sứ ở Hà Nội. Hà Nội cũng chỉ có cơ quan thương mại chứ không có đại sứ quán ở Singapore.

Việt Nam muốn thu hút đầu tư và viện trợ Singapore một phần để cân bằng ảnh hưởng ngoại bang vào nền kinh tế nổi địa. "Họ không tin người Thái" - một quan chức ASEAN nói.

Ông Goh hoan nghênh việc VN muốn tiếp cận hiệp ước Bali năm 1976 của khối ASEAN. Việt Nam đã ký vào hiệp ước này thì coi như là bước đầu tiên xin gia nhập ASEAN. Nhưng ông Goh lưu ý ông Kiệt rằng "bởi với Singapore, Campuchia là vấn đề thiết yếu", y nói rằng tiền đề của việc VN hòa nhập vào ASEAN phụ thuộc vào tiến bộ hòa bình ở CPC.

Tuy nhiên, chuyến công du của ông Kiệt diễn ra trước cuộc họp cấp cao nhất của khối ASEAN gần ba tháng. Cơ khả năng vấn đề VN sẽ được bàn đến trong kỳ họp này.

Việc ông Kiệt tới Indonesia trước tiên là lẽ tự nhiên bởi vì Jakarta vẫn duy trì quan hệ tốt với Hà Nội bất chấp cuộc xâm lược vào CPC. Tổng thống Suharto là nguyên thủ quốc gia ASEAN đầu tiên phá vỡ sự cô lập ngoại giao với Hà Nội và đến thăm VN hồi tháng 11 năm ngoái.

Ở Jakarta, phái đoàn ông Kiệt đã ký hiệp ước thúc đẩy và bảo vệ đầu tư nước ngoài, cũng như những thỏa thuận về vận tải hàng không và tàu biển. Hai bên cũng đồng ý đẩy nhanh việc thương lượng nhưng tranh chấp về các vùng kinh tế đặc biệt trên biển.

Sau khi ông Kiệt đến Bangkok ngày 28.10, thủ tướng Thailand Anand Panyarachun tuyên bố rằng cuộc viếng thăm đánh dấu "mốc lịch sử", nhờ đó hai bên đã giải quyết được những nghi ngờ trong qua khứ và mở đường cho sự hợp tác tương lai đang mở rộng. Quan hệ của Hà Nội với Bangkok trong những thập kỷ qua có nhiều thủ địch hơn với các nước ASEAN khác bởi Thailand tích cực giúp đỡ Mỹ trong chiến tranh VN và quân kháng chiến CPC.

Ông Anand nhấn lời mời sang thăm VN vào đầu năm sau, và hai bên đã ký hiệp ước bảo vệ và thúc đẩy đầu tư và nghi định thủ cho Thailand được quyền ưu tiên mua khí đốt tự nhiên dư thừa của VN.

Ông Kiệt nói với người Thailand rằng ông "không phản đối" việc họ mở lãnh sự quán ở tp HCM, con Bangkok thì nói rằng họ sẽ ủng hộ VN ký hiệp ước Bali.

Hai bên hứa hẹn không can thiệp vào công việc nội bộ của nhau. Trước hôm ông Kiệt đến thăm ít ngày, đại tướng Thailand Suchinda K, buộc tội sự quân VN ở Bangkok đang liên kết ngoài thăm quyền với Việt kiều ở vùng đồng bắc Thailand. Trước đó vài tuần ông ta cũng cảnh cáo rằng VN vẫn còn là mối đe dọa tiềm tàng với Thailand.

Các quan chức Thailand nói rằng ông Kiệt hứa giải quyết việc sự quân của ông, nhưng ông cũng kêu gọi hai chính phủ hãy "tôn trọng chủ quyền của nhau", một cách nói bóng gió rằng sự nghi ngờ của Hà Nội rằng giới quân sự Thailand ủng hộ kháng chiến quân VN chiến đấu lật đổ chính phủ Hà Nội.

C.D. dịch.

TỰ NGẮM

• Cù Làn.

Sống đi đâu về qua hồn lơi?
Để trái tim lơi mặc cạn
Nắng đi đâu về qua hồn lơi?
Để lòng lơi hạn hán

Sống bảo tôi: buồng xuôi
Cho rác nời cuộc đời trôi về với biển
Nắng bảo tôi: đừng nhìn mặt trời
Tôi ngó cái bóng mình:
Nó cúi đầu, im tiếng.

Tôi biết
Chiều chấp choạng ma dơi đuổi ma chơi
Tôi biết
Sáng tình mơ cờ đỏ lấp mặt trời.

Ài cũng biết thế
Nhưng trí khôn làm cho ta hèn đi
Mãi đánh vật với đời ta quên mình đang sống
Khi mỗi bước chân hụt hẫng niềm hy vọng
Ta trở thành ích kỷ với chính ta.

Diễn Đàn Số 27 Ngày 17/12/1991

VIỆT NAM TỰ HỮU HÓA

Laurence Zuckermann
IHT 25.11.91

Khi mà mối quan hệ của Việt nam với Mỹ bắt đầu tan băng giá và VN đang thoát ra khỏi sự cô lập, Hà nội đang tiến hành một chiến dịch tự hữu hóa để bán các xí nghiệp quốc doanh và lập kế hoạch để dựng lên một thị trường chứng khoán trong vòng ba đến năm năm nữa.

Ngân hàng Credit Lyonnais Securities (Asia) Ltd., một chi nhánh của ngân hàng Pháp mà lâu nay làm cố vấn cho chính phủ VN, đã nhận được giấy phép thành lập cơ sở đầu tư trực tiếp nước ngoài để hỗ trợ cho việc tự hữu hóa.

Sắp tới, Quỹ Phát triển VN sẽ được công bố. Các nhà quản lý của nó hy vọng đến giữa tháng 12.91 sẽ gom được 50 đến 75 triệu \$ và sẽ đầu tư lần đầu tiên khi nhà nước bắt đầu bán các công ty vào khoảng tháng 3.92.

Cách đây một năm, khi mới đưa ra ý kiến lập quỹ này, ngân hàng Credit Lyonnais hy vọng sẽ có 150 triệu \$, Nay một số nhà phân tích bán khoán không biết liệu quỹ đó có huy động được 50 triệu hay không. Jim Walker, chủ tịch Credit Lyonnais Securities (Asia) nói rằng ông trông chờ 60% số vốn của Quỹ Phát triển VN là từ các cơ quan đầu tư ở châu Âu, phần còn lại ông cho rằng sẽ đến từ các cơ quan đầu tư tương tự ở Nhật bản, Hồng Kông, Singapore, Malaysia và Nam Triều tiên.

Ông Walker nói rằng quỹ này là sự đầu tư "được ăn cả, ngã về không".

Mặc dù nhiều nhà đầu tư lạc quan về tương lai của VN bởi vì vị trí chiến lược của nó và sức lao động rẻ, hiện nay mỗi cơ tương đối ít đầu tư nước ngoài bởi lẽ mấy quan liêu cầm cương, cơ sở hạ tầng yếu kém và lệnh cấm vận kinh tế của Mỹ.

Ông Walker cho biết Credit Lyonnais đã xác định 400 ứng cử viên để tự hữu hóa, trong đó có những xí nghiệp đóng tàu, sản xuất thép và xi-măng, chế biến hải sản và thịt, và công nghiệp nhẹ.

Còn về phần thị trường chứng khoán, Hà nội muốn mở một cái để thu hút tư bản quay vòng trong nền kinh tế VN. Nhưng các nhà phân tích nghĩ ngờ việc người ta có thể dựng lên được một thị trường chứng khoán cho dù rất sơ khai trong vòng 3 đến 5 năm tới.

"Đừng tưởng rằng những nhà lãnh đạo Việt nam đã từ bỏ hệ tư tưởng XHCN" - một chuyên viên cố vấn kinh tế đã nói - "Sẽ phải mất một thời gian".

C.D. lược dịch.

Kinh Tế Thường Thức

ĐỊNH TỶ GIÁ HỐI ĐOẠI NHƯ THẾ NÀO?

Theo The Economist 01.12.1990

Tỷ giá hối đoái tiền tệ, của các nước công nghiệp chính trên thế giới được thả nổi từ năm 1973, khi hệ thống tỷ giá hối đoái cứng nhắc Bretton Woods bị phá vỡ. Sự biến động lớn của tiền tệ đã thu hút sự chú ý của nhiều nhà kinh tế vào việc nghiên cứu các động lực chi phối tỷ giá hối đoái. Lý thuyết đang được chấp nhận rộng rãi nhất là của Rudiger Dornbusch, đăng trong tạp chí 'Journal of political economy' vol. 84, 1976.

Lý thuyết của ông Dornbusch được đưa trên một số thuyết trước đó như

1. SỰ TƯƠNG ĐƯƠNG VỀ SỨC MUA

Đây là mô hình đơn giản nhất, dựa trên ý tưởng về sự tương đương trong sức mua (PPP = purchase-power parity). Thuyết này, lập luận rằng tỷ giá hối đoái luôn dịch chuyển dần dần để san bằng giá hàng hoá trong buôn bán quốc tế - có nghĩa là: ví dụ để làm sao cho 100 dollar ở Mỹ mua được nhiều hàng như khi đổi sang tiền Yên và mua ở Nhật bản.

Dạng "tương đối" của thuyết PPP cho rằng tỷ giá hối đoái phải dịch chuyển song song với tốc độ lạm phát. Ví dụ nếu tốc độ lạm phát hàng năm của Mỹ là 6% và của Đức là 3% thì đồng dollar Mỹ phải hạ giá 3% so với DM để giữ được PPP.

2. THUYẾT ĐỊNH LƯỢNG VỀ TIỀN

Thuyết này (quantity theory of money) nói rằng sự thay đổi giá cả hàng hoá là do sự thay đổi trữ lượng, tiền gây nên. Nói cách khác, nó cho rằng tỷ giá hối đoái được xác định bởi sự chênh lệch trong tốc độ tăng trữ lượng tiền của mỗi nước.

Giả sử tỷ giá hối đoái bắt đầu từ mức cân bằng: 1\$ = 2DM. Khi đó, nếu Mỹ tăng gấp đôi trữ lượng tiền dollar (tức là phát hành thêm tiền với giá trị bằng lượng tiền đang lưu hành), giá hàng hoá ở Mỹ sẽ tăng gấp đôi, làm trị giá dollar (hiệu theo nghĩa sức mua) giảm một nửa so với DM trước đó. Tỷ giá hối đoái sẽ giảm xuống còn 1\$ = 1DM.

Trong khi lý thuyết PPP được dựa trên logic kinh tế vững chắc, thì nó lại tỏ ra vô dụng cho việc dự đoán biến động của tỷ giá hối đoái. Nếu thuyết mà đúng, tỷ giá hối đoái trên thực tế hẳn sẽ khá ổn định. Nhưng không phải thế.

Vậy lý thuyết PPP nói trên sai ở đâu? - Nó đã bỏ đi sự lưu chuyển tư bản giữa các nước. Có thể là nó đã đúng khi mới ra đời, bởi vì trong những năm 60 và 70, chính phủ các nước rất không chừa sự dịch chuyển tư bản. Trong những năm gần đây, tiền được tự do lưu thông giữa phần lớn các nước. Theo một ước tính, hàng năm người ta buôn bán 100.000 tỷ dollar trên thị trường chứng khoán, tức là nhiều gấp 20 lần so với tổng khối lượng buôn bán hàng hoá và dịch vụ.

3. MÔ HÌNH THEO THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOAN

Thuyết này vì thế cho rằng lưu lượng tư bản đóng vai trò quan trọng hơn lưu lượng buôn bán hàng hoá trong việc ấn định tỷ giá hối đoái. Nó lý luận rằng nếu tư bản là hoàn toàn linh động thì các nhà đầu tư sẽ chuyển tiền vốn của họ từ nước này đến nước khác - tỷ giá hối đoái vì thế biến đổi theo - cho tới khi nào khoản tiền lời do đầu tư sinh ra ở các nước là như nhau.

Ví dụ: gửi tiết kiệm (hay đầu tư) bằng tiền DM được lãi xuất 5% một năm, trong khi đó gửi tiết kiệm bằng tiền dollar được lãi xuất 10%, nếu tỷ giá hối đoái của dollar cứ giữ nguyên, những người đầu tư sẽ đổ xô vào mua dollar (ví như thế lãi nhiều hơn là DM), đẩy giá dollar lên cao. Thị trường chứng khoán sẽ trở lại cân bằng khi giá dollar đạt tới mức mà các nhà đầu tư thấy rằng nó bị mất giá 5% một năm so với DM. Ta biết rằng, khi nền sản xuất của một nước càng phát triển thì lãi xuất đầu tư ở đó càng cao. Điều này làm cho đồng tiền nước đó (và dĩ nhiên là nhiều loại hàng hoá cùng như dịch vụ thông thường) có vẻ "đắt đỏ" đối với những người từ nước kém phát triển hơn đến.

Nói tóm lại, thuyết này cho rằng tỷ giá hối đoái thay đổi khi lãi xuất tiết kiệm ở một nơi nào đó thay đổi hoặc người ta phán đoán rằng tỷ giá hối đoái sắp phải thay đổi.

LÝ THUYẾT CỦA DORNBUSCH

Vậy về lâu dài, tỷ giá hối đoái cân bằng được xác định bởi PPP; nhưng trong thời hạn ngắn thì tỷ giá hối đoái được quyết định hoàn toàn bởi thị trường chứng khoán, bởi lãi xuất tiết kiệm và những phán đoán. Và đó chính là mô hình của ông Dornbusch

Ông Dornbusch giả thiết rằng những phán đoán đều "đưa trên lý trí" - có nghĩa là các nhà đầu tư tính đến tất cả những thông tin có được về các sự kiện hiện tại và tương lai, họ xét cả đến những đồng lực cơ bản chi phối tỷ giá hối đoái. Nói cách khác, ông cho rằng về lâu dài người ta trông chờ tỷ giá hối đoái trở về điểm PPP. Ông cũng giả thiết rằng các nhà đầu tư trông chờ rằng các loại tiền tệ sẽ dịch chuyển với tốc độ tỷ lệ thuận với mức chênh lệch giữa tỷ giá hối đoái hiện hành và PPP: sự chênh lệch càng lớn, người ta trông đợi sự chuyển dịch càng nhanh.

Cho tới tận lúc này, đây vẫn chỉ là hồi âm của mô hình về tiền. Những mô hình về tiền lại gián tiếp giả thiết rằng giá cả và tiền lương là linh động. Trong thực tế, giá và lương có tính trệ nhất định và phải mất một thời gian mới được điều chỉnh. Và điều này có hậu quả của nó.

Giá sự Ngân khố liên bang Mỹ đột ngột tăng trừ lương tiền (tức là đưa vào lưu hành thêm một lượng tiền mặt thật lớn nữa). Trước hết ta hãy thử xem có gì xảy ra về lâu dài. Theo 'mô hình về tiền' thì không có gì thực chất xảy ra. Giá hàng sẽ tăng tỷ lệ thuận với sự gia tăng trừ lương tiền, vì thế trừ lương tiền mất thực chất lại như cũ. Trên cơ sở đó, lãi xuất tiết kiệm về lâu dài sẽ trở lại mức ban đầu. Tỷ giá hối đoái hình thức bị tác động của PPP nên sẽ giảm tỷ lệ thuận với sự thay đổi giá cả - vì thế về lâu dài thì tỷ giá hối đoái thực chất giữa đồng dollar và các loại tiền tệ khác coi như không đổi.

Tuy vậy trong thời hạn ngắn, sự việc lại diễn biến thú vị hơn thế nhiều. (xem sơ đồ dưới)

Ngay sau khi trừ lương tiền tăng đột ngột (hình 1), giá cả mới bắt đầu tăng dần dần (hình 2). Trong giai đoạn này, trừ lương tiền thực chất [hay tỷ lệ giữa trừ lương tiền / giá hàng] là lớn hơn trước, kết quả là lãi xuất tiết kiệm giảm. Sau này khi giá hàng hóa tăng, trừ lương tiền thực chất sẽ trở lại vị trí ban đầu và lãi xuất tiết kiệm sẽ tăng (hình 3).

Còn với tỷ giá hối đoái thì sao? Bởi vì các nhà đầu tư phán đoán theo lý trí, họ biết rằng giá cả sẽ tăng cho tới khi nào ngang bằng với trừ lương tiền - và dĩ nhiên là đồng dollar phải bị mất giá so với điểm xuất phát. Vì cơ sự mất giá này, các nhà đầu tư đòi hỏi phải được lãi xuất cao hơn trước để họ tiếp tục giữ tiền dollar. Thế nhưng như trên đã giải thích, lãi xuất tiết kiệm trong một thời gian nào đó sẽ thấp hơn chứ không cao hơn mức cũ.

Để lập lại cân bằng, đồng dollar phải bị mất giá xuống dưới cả giá trị thực tế lâu dài của nó tới một điểm nhất định (hình 4). Khi đó các nhà đầu tư sẽ vui lòng tiếp tục giữ đồng dollar bởi vì trong thời gian này dollar sẽ được lãi xuất thấp.

Trong trường hợp này ta nói rằng dollar bị đánh giá thấp. Ngược lại, sự thất bại chính sách tiền tệ (lãi xuất tiết kiệm tăng cao) sẽ có tác dụng tương tự nhưng trái ngược. Lúc đó dollar sẽ bị đánh giá quá cao

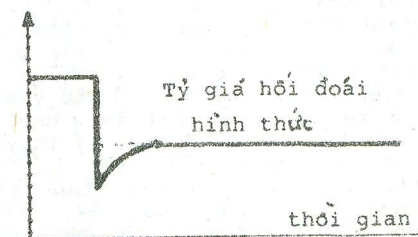
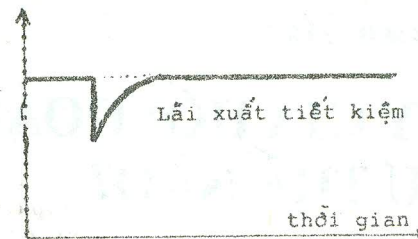
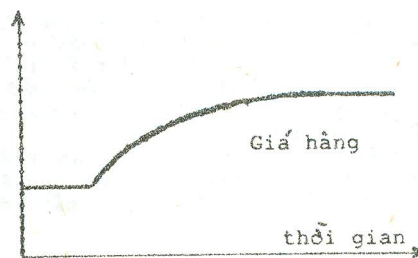
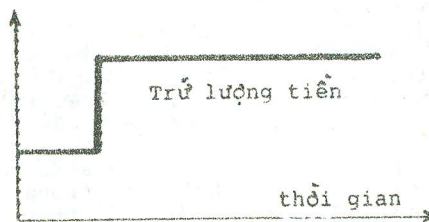
- đến một mức độ nào đó mà sự đắt đỏ của nó bù trừ đi lãi xuất cao.

Như chính tác giả của nó đã vạch ra, lý thuyết trên chưa thực là hoàn hảo, bởi vì trong thực tế không phải bao giờ tỷ giá hối đoái cũng thay đổi khi những điều kiện tiền tệ thay đổi đột ngột. Nếu lý thuyết này hoàn toàn đúng thì tỷ giá hối đoái trên thị trường quốc tế hẳn phải biến động nhiều hơn nữa. Tuy nhiên, lý thuyết trên vẫn có ảnh hưởng cực kỳ lớn trong kinh tế học hiện đại...

VÍ DỤ THỰC TẾ: theo tính toán của ngân hàng đầu tư Goldman Sachs (Mỹ), PPP của dollar Mỹ hiện nay là:
1US-dollar = 2.27DM hoặc 206 Yên (Nhật bản) hoặc 0,71 bảng Anh...

Nhưng trên thị trường, dollar bị đánh giá thấp so với phần lớn các tiền tệ của các nước tư bản khác. Ví dụ:
1\$ = 1.71 DM (bằng 75% PPP)
hoặc 136 Yên (bằng 67% PPP)
hoặc 0,61 bảng Anh (bằng 86% PPP)
(Số liệu ngày 9.8.1991)

C.D. lược dịch

Chiến Thắng Chánh Trị

• Nguyễn Hữu Chung

Nguyễn Hữu Chung, 52 tuổi, cựu dân biểu VNCH (1966-1975), Montreal, CANADA.

Có một sự thật mà nhiều người ở Việt nam trước năm 1975 không hiểu, đó là phải có chiến thắng chánh trị trước chiến thắng quân sự. Ngay bây giờ, khi phân tích về việc bại trận năm 1975, nhiều người cũng không chịu hiểu điều đó. Chính những chiến thắng chánh trị mà Hà nội đã gạt hái (ngay tại nước Mỹ) đã giúp họ có chiến thắng quân sự năm 1975. Hồi đó ông Nguyễn Văn Thiệu và các tướng lãnh xung quanh ông ta không thấy được sự thật đó. Điều này cũng dễ hiểu vì quý vị này là những quân nhân, chỉ nghĩ tới những trận đánh. (ông thủ tướng Pháp CLémenceau) có nói rằng chiến tranh là một chuyện quá quan trọng để giao phó cho mấy ông tướng. người Mỹ đã thấy sự thật này nên họ đã vận dụng mọi phương tiện để ký cho được hiệp định Pari 1972 để rút êm. Điều mỉa mai là trước ngày miền Bắc tổng tiến công, chánh phủ của ông Nguyễn Văn Thiệu vẫn tin tưởng ở một chiến thắng quân sự vì người Mỹ vẫn hứa hẹn viện trợ để chiến thắng.

Chiến thắng quân sự của Bắc Việt năm 1975, mỉa mai thay lại dẫn dắt toàn dân VN tới cuộc thảm bại chánh trị ngày hôm nay. Ngày hôm nay, nhân dân VN đang cần một chiến thắng chánh trị để thoát ra vũng lầy đói khổ và tội nhục. Câu hỏi được đặt ra là với ai và bằng cách nào để đạt được chiến thắng đó.

Dưới một cái nhìn phe phái thì người Miền Nam (VNCH) cũ đang hân hoan trước sự thất bại của phe đã chiến thắng họ năm 1975 và đã áp đặt một chánh sách cai trị thù nghịch và vô nhân. Điều đó rất tự nhiên. Sự sụp đổ của chủ nghĩa cộng sản và các chủ nghĩa theo chế độ này là một điều không một ai trên thế giới thương tiếc, nói chỉ tới người Miền Nam, mà từ năm 1975 tới nay, hầu hết đã ít nhiều là nạn nhân của đảng cộng sản. Người Miền Nam nhất là những người ở nước ngoài, phần lớn ước ao sự sụp đổ tan tành của chế độ hiện tại, không cần biết những thiệt hại gây nên bởi sự hỗn loạn bị thảm như thế nào và tương lai sau đó sẽ ra sao. Nhiều người lại lầm tưởng rằng sự thất bại của ĐCSVN đương nhiên là chiến thắng chánh trị của

những lãnh tụ của VNCH cũ, và nghĩ rằng họ sẽ thay thế chánh quyền cộng sản khi tập đoàn này biến mất. Rất tiếc, quý vị đã không hiểu sự phức tạp của chánh trị và của xã hội VN mà lịch sử và địa lý đã tạo ra. Cuộc chiến thắng có vẻ dễ dàng của dân tộc Tiệp Khắc thật sự đã không đạt được dễ dàng trong mấy ngày nhờ ông Havel, mà là một công trình hun đúc trong mấy mươi năm của toàn dân Tiệp. Trong 50 năm qua người Việt Nam đã không cùng nhau hun đúc một cái gì cả, chỉ phá hoại nhau, phá hoại xứ sở, phá hoại nền văn hóa dân tộc, phá hoại những giá trị nhân loại. Người ta có thể xây nhanh một cái nhà đẹp trên một nền móng vững chắc, chúng ta sẽ xây được gì trên một vũng sinh ? Không có một dân tộc nào có thể xây dựng một quốc gia phú cường nếu không có sự đồng thuận dân tộc.

Nhưng theo chỗ tôi được biết và tôi tin chắc như vậy, là những người của miền Nam có tinh thần bao dung. tôi chưa gặp người nào có ý tưởng sẽ chờ một ngày nào đó báo thù các cán bộ cộng sản, dù đó là một người đã mất hết gia sản, mất gia đình hay đã ngồi tù cả chục năm. cảm giác chung mà tôi thấy ở nhiều người tôi gặp là sự thù ghét chế độ cộng sản và sự chế diễu các cán bộ pha lẫn với một chút thương hại. Thương hại vì suy nghĩ cho kỹ, những cán bộ kia đã là nạn nhân của sự lừa bịp để trở thành cuồng tín, nạn nhân của nghèo đói để trở nên tham lam. Sự bao dung là một yếu tố quan trọng nhất của một xã hội dân chủ nói chung và tiến trình hòa giải dân tộc VN nói riêng.

Về phía những người đã trưởng thành trong chế độ cộng sản, đảng viên hay không đảng viên, đa số (tôi không nói tất cả) những người tôi được gặp hay được nghe đều ít nhiều vướng mắc với quá khứ của mình, với lẽ lối suy nghĩ đã được đào luyện từ lâu. Tôi không nói rằng những người này bênh vực chủ nghĩa cộng sản hay không chống cộng, tuy rằng tôi thấy nhiều người vẫn còn hãnh diện với trận giặc trước năm 75 và tự cao với người Miền Nam. tôi cũng không muốn bàn ở đây vấn đề nghi kỵ của người địa phương này đối với người của địa phương khác và những tự hào huyền hoặc về địa phương của mình tuy rằng đây là một vấn đề vô cùng quan trọng trong một quốc gia vì lịch sử cận đại thế giới cho thấy rằng nhiều quốc gia có thể bị tan rã về thái độ cao ngạo và thiếu bao dung của một cộng đồng dân tộc này với một cộng đồng dân tộc khác. Điều mà tôi muốn nói là tôi nhận thấy nơi nhiều người, những người đã lên tiếng chống chế độ cộng sản và đòi dân chủ, là quý vị này vẫn e sợ dân chủ, vẫn ngập ngừng toan tính. Có phải dưới chế độ cộng sản người ta có thói quen sợ sệt hết mọi chuyện hay không ? Có phải vì chế độ cộng sản là một chế độ không nguyên tắc, mọi việc chỉ được giải quyết trên giao tế cá nhân, bằng những sắp xếp thỏa thuận..., như là các đảng viên cộng sản sắp xếp với nhau để thỏa thuận về những chiếc ghế trong bộ chánh trị, trong ban chấp hành trung ương ? tôi không hiểu, tôi chỉ thấy hiện tượng mà không hiểu rõ nguyên lý của hiện tượng. Tôi ngạc nhiên khi nghe nhiều người nói cùng một luận điệu " đối mới để VN có một chế độ dân chủ, để những người yêu nước và có tài tham gia chánh phủ hầu xây dựng đất nước...". Hoặc có ý kiến " Xây dựng một chế độ tự do dân chủ, hòa giải, hòa hợp dân tộc, trong đó những đảng viên cộng sản và những người quốc gia Miền Nam cùng nhau thiết lập chánh phủ để...".

Đồng ý ! nhưng câu hỏi đặt ra là ai là người có tài, ai là người yêu nước ? ông A, hay ông B, anh hay tôi, các bạn anh, hay các bạn tôi ? Ai sẽ là người đứng ra lựa chọn sắp xếp? nguyên tắc cơ bản của dân chủ là không có chuyện sắp xếp, tôn vinh nhau. Chỉ có người dân có quyền lựa chọn qua tuyển cử tự do, chọn đúng hay sai tùy họ. Họ có thể chọn một ông Tổng thống bất tài hay một chánh phủ tạp nham, nhưng điều này còn hay hơn là mang phải trên đầu một ông hay một nhóm độc tài, bởi vì có sai lầm thì dân chúng sẽ có cơ hội thay đổi. Quan trọng hơn trong một chế độ dân chủ, những sáng kiến và năng lực của tư nhân trong sinh hoạt quốc gia chiếm vai trò quan trọng hơn là vai trò của nhà nước.

Ở Pari, cách đây một năm, tôi có gặp một giáo sư đại học vốn là một người hoạt động lâu năm cho đảng cộng sản nhưng nay cũng đòi dân chủ hóa chế độ, sau một buổi chuyện trò, đã phát biểu rằng: " trong chế độ tương lai phải có chỗ đứng cho những người cộng sản yêu nước và trong sạch ". Tôi thông cảm với tâm tư của ông bạn này, nhưng giả sử tôi đồng ý với ông ta thì tôi thấy cũng không phải ông ta và tôi là những người sẽ lựa chọn ai là người yêu nước và trong sạch và chọn một chỗ đứng nào giao cho họ. Chính dân chúng sẽ là người lựa chọn. Dân chúng sẽ chọn người yêu nước đó làm dân biểu Hà Nội, thị trưởng Sài Gòn, hay là tổng thống VN nếu dân chúng tin ở họ. Đó là cánh lựa chọn duy nhất trong chế độ dân chủ, với những ưu và khuyết điểm của nó, và không có cách nào khác. Đó là cách duy nhất để nhân dân VN đạt được chiến thắng chính trị hầu có cơ hội đạt được chiến thắng kinh tế để có thể ngẩng đầu lên cùng các dân tộc khác trong thế kỷ 21. Chiến thắng chính trị đó là phải của toàn dân.

Những sự sắp xếp chia quyền giữa phe này, phái nọ kết cục sẽ dẫn chúng ta đến ngõ cụt vì nó không có khả năng kiến tạo một thể chế ổn định với những định chế vững bền. Không có định chế thì không có ổn định. Liên bang Xô Viết sở dĩ gặp nhiều khó khăn trong việc chuyển sang kinh tế thị trường và đã tan rã sau cuộc đảo chánh hụt vừa qua, là vì không có những định chế chính trị, kinh tế, xã hội nào ngoài đảng cộng sản. Ở VN những sự cởi mở vụn vặt mà chánh quyền cộng sản VN thực hiện chỉ là việc trang điểm để mua thời gian của những người chỉ muốn bám lấy quyền hành, kéo dài sự đau khổ của dân tộc. Việc chánh quyền cộng sản hôm nay mơ mộng một chiến thắng chính trị và một chiến thắng kinh tế cũng như chánh quyền Nguyễn Văn Thiệu khi xưa mơ mộng một chiến thắng quân sự trong những ngày hấp hối của nó.

Điều mà dân tộc VN đang cần là một chế độ dân chủ, một xã hội luật pháp (Etat de droits). Cần những định chế dân chủ từ trung ương đến địa phương. Cần luật pháp dân chủ và công minh, từ luật hiến pháp tới luật đi đường. Chưa có những thứ đó đừng có mong dụ dỗ ai, đối gạt ai để người ta bỏ tiền vào đầu tư và giúp phát triển xứ sở, ngoài những tên gian thương buôn lậu.

Tôi nghĩ sự ngập ngừng, sự lo ngại của những người đã tranh đấu nhiều năm dưới lá cờ cộng sản là vì hai lý do. Một là vì quý vị này vẫn coi cuộc chiến tranh vừa qua là một di sản cần phải giữ gìn ôm ấp. Tôi thấy rằng di sản của chiến tranh, di sản của ông Max, ông Staline, ông Mao, ông Hồ... Ai muốn giữ thì cứ giữ nhưng đừng bắt người khác

phải phục tùng chia sẻ với mình nếu chúng ta thật tâm muốn dân chủ và hòa giải dân tộc. Cá nhân tôi từ lúc trưởng thành, tôi không coi cuộc chiến tranh vừa qua là cao đẹp gì cả, phía Miền Nam, phía Miền Bắc đều có những sai lầm. Trong một cuộc chiến tranh, ở thời nào hay một phương trời nào, cũng có những người chiến sĩ anh hùng. Người chiến sĩ anh hùng có quyền hãnh diện về mình và đáng được thiên hạ ngưỡng mộ. Nhưng không phải vì có những người chiến sĩ anh hùng mà cuộc chiến tranh đó đúng. Có biết bao nhiêu người chiến sĩ anh hùng trong quân đội Đức quốc, và trong quân đội Nhật bản, nhưng cuộc chiến tranh của hai nước này là sai. trong hoàn cảnh hiện tại tôi không muốn xét duyệt lại cuộc chiến tranh vừa qua, tôi chỉ xin mọi người bỏ nó lại sau lưng để an tâm nhìn về tương lai. Lý do thứ hai của sự ngần ngại là vì quý vị này sợ rằng ngọn gió tự do sẽ mang theo ngọn gió cuồng nộ của dân chúng và sẽ cuốn trôi đi tất cả. Nhưng theo ý tôi bằng kỹ thuật chánh trị, chúng ta có thể có một cuộc chuyển hóa từ chế độ độc tài sang chế độ dân chủ trong trật tự an ninh không có cơn bão cuồng nộ.

Muốn như vậy mỗi người VN phải tự khắc phục để đổi mới não trạng. Trước sự đau khổ tận cùng của dân tộc, mỗi người VN cần phải tự chế. Chúng ta phải chế ngự những tham vọng cá nhân, chế ngự lòng tự kiêu và nhất là chế ngự sự sợ hãi nơi chúng ta. Sự sợ hãi ở người dân và sự sợ hãi của những người đang cầm quyền. Khi mà nhiều người dân không còn sợ hãi để nói lên ý muốn của mình, khi mà người đang nắm quyền không còn sợ hãi về chuyện báo thù khi trao quyền lại cho dân chúng, khi đó chúng ta bắt đầu có thay đổi chính trị. Khi một chế độ dân chủ được thiết lập với những định chế vững chắc từ trung ương tới địa phương, khi đó ta có chiến thắng chính trị. Khi nào luật pháp được ban hành đầy đủ và được thi hành công minh, chúng ta sẽ thấy xã hội ổn định và kinh tế phát triển. khi đó, Việt Nam mới có dáng vóc của một quốc gia bình thường trong cộng đồng thế giới văn minh. VN ngày hôm nay với một chánh sách chính trị và kinh tế bất nhất, với luật pháp hỗn loạn, với tham nhũng kinh khủng, có dáng vóc của một người mang bệnh thần kinh và ghê lở. Đừng trách người khác không muốn ngồi gần chúng ta. khi VN đã có dáng vóc của một quốc gia bình thường trong cộng đồng thế giới, với một đường lối đối ngoại khôn ngoan và một chánh sách kinh tế cởi mở, tôi đoán chắc rằng sẽ có những số tiền đầu tư ngoại quốc hàng tỉ đô la mỗi năm. Sẽ có nhiều hơn nữa nếu dân ta chịu làm việc, chịu học hỏi và không trộm cắp. Từ kỹ thuật thấp tới kỹ thuật cao, chúng ta sẽ có nhiều chiến thắng kinh tế trong vài thập niên, và sẽ ngẩng đầu lên. Nhưng trước hết phải có chiến thắng chính trị của toàn dân, chứ không phải chiến thắng chính trị của một phe phái. Phải có những thay đổi - thay đổi chứ không phải đổi mới - khởi đầu bằng sự thay đổi não trạng của mỗi người và mọi người Việt Nam.

Montreal 14 Nov. 1991
Nguyễn Hữu Chung.

THAY ĐỔI TOÀN DIỆN ĐỂ PHÁT TRIỂN KINH TẾ VIỆT NAM

• VƯƠNG HỮU BỘT

LTS. Vương Hữu Bột, giáo sư kinh tế ở Montréal, Canada, chủ bút tạp chí Thế kỷ 21, trong lần ghé thăm Praha mới đây đã nói chuyện với ban biên tập Diễn Đàn về đề tài "Thay đổi toàn diện để phát triển kinh tế Việt nam". Được sự đồng ý của ông chúng tôi xin trích đăng một phần bài viết của ông về đề tài này. Ông Vương Hữu Bột còn là tác giả cuốn "Đổi mới kinh tế" gây nhiều tiếng vang trong và ngoài nước.

III THAY ĐỔI CƠ CẤU KINH TẾ

3- Tư hữu hóa

Việc tư hữu hóa nhà ở cần làm ngay, nhất là ở miền bắc. Nhiều yếu tố phức tạp phải giải quyết: Bán hay cho không? Ai sẽ làm chủ nhà nào? Nhà có nhiều chủ sẽ thành hợp tác xã tiêu thụ (coop) thì sẽ tổ chức thế nào? Chủ nhà cũ có quyền đòi lại nhà mình không? các chính sách khác về tư hữu hóa ảnh hưởng đến sản xuất là:

3a) Tư hữu hóa ruộng đất: Hiện nay Đảng cộng sản Việt nam mới chỉ công nhận "quyền sử dụng" ruộng đất của nông dân. Chế độ này tạo ra nhiều bất công, vì chính quyền địa phương thiên vị khi cấp phát ruộng đất với tính cách "cho thuê dài hạn". Chính sách mới cần công nhận quyền sở hữu, trong đó quyền sang nhượng, mua bán, thừa kế. Một vấn đề chính trị lớn phải giải quyết là ai được quyền sở hữu mảnh đất nào, chỉ có một chính quyền địa phương dân chủ, chịu trách nhiệm với nhân dân thì mới giải quyết được.

Khẩu hiệu "trả ruộng đất về tay nhân dân" (Lenin 1916-1917) phải áp dụng theo nghĩa tư hữu hóa một cách công bằng, quang minh, chính trực.

Khi quyền sở hữu ruộng đất được hoàn tất, sẽ có các nông dân mua bán ruộng đất, giải tỏa một số nhân lực từ nông nghiệp sang công nghệ, tránh tình trạng kìm dưng ở nông thôn.

Trong phạm vi cải tổ quyền sở hữu ruộng đất, VN có các điều kiện thuận lợi giống như ở Trung quốc, tốt hơn ở các nước Đông Âu. Lý do là đa số dân sống ở nông thôn nên hiệu quả của việc cải tổ có ảnh hưởng tăng gia năng suất nông nghiệp sẽ lan sang các lãnh vực công nghệ một cách nhanh chóng. Hơn nữa, nông nghiệp ở Việt nam và Trung quốc đều dựa vào sức người nhiều hơn máy móc, việc gia tăng năng suất dễ thực hiện hơn. Tinh thần nông dân thiết tha với quê cha đất tổ cũng có thể tạo thành một ưu điểm. Khi năng suất tăng lên, nhân lực dư thừa có thể được thu hút sang các công nghiệp nhẹ thiết lập ngay ở vùng nông thôn, tránh được nạn tràn ngập ở các đô thị mà các nước đang mở mang đều mắc phải (Ai cập, Mexico v.v...)

3b) Tư hữu hóa và cải tổ các xí nghiệp quốc doanh

Việc tư hữu hóa các xí nghiệp quốc doanh ở VN giản dị hơn ở Đông Âu vì số xí nghiệp lớn rất ít, và đại đa số nên giải tán, bán lại cơ sở nhà cửa, thiết bị cho tư nhân thì hơn là bán cả xí nghiệp (gồm tích sản vật chất - tangible, phi vật chất, nhân viên, kỹ năng, giao kèo, khách hàng, v.v...).

Đối với các xí nghiệp sẽ tư hữu hóa thì việc cải tổ cơ cấu xí nghiệp cần phải làm trước hay song song với việc tư hữu hóa.

Cải tổ cơ cấu bắt đầu bằng việc cắt đứt liên hệ quản lý giữa nhà nước và xí nghiệp. Hình thức "công ty cổ phần" mà các cổ phần đều nằm trong các công ty Nhà nước là một nhằm lẫn, tạo cảm tưởng có đổi mới nhưng thực sự chỉ thay đổi vỏ ngoài. Thay đổi tức là phải bắt buộc hội đồng quản trị chịu trách nhiệm về việc quản lý, về sự lời lỗ của xí nghiệp. Các cơ quan Nhà nước, lúc còn làm chủ nhân các cổ phần, chỉ cần phân xét kết quả lời lỗ mà không can thiệp vào quyết định nội bộ về sản xuất, tài chính, nhân viên của hội đồng quản trị. thường, phạt hội đồng quản trị theo tiêu chuẩn lời lỗ giống như các tư nhân làm chủ cổ phần. Cải tổ cơ cấu cũng có nghĩa là bãi bỏ độc quyền. Hiện nay có các xí nghiệp Nhà nước độc quyền vừa mua, vừa biến chế nông sản, vừa vận tải, vừa lo xuất nhập cảng v.v... phải tách ra làm nhiều xí nghiệp nhỏ, để họ phải cạnh tranh với các xí nghiệp tư hay hợp tác xã, do đó họ phải hợp lý hóa công việc và gia tăng lợi nhuận.

Chỉ sau khi xí nghiệp được hợp lý hóa thì nó mới đánh giá để mà bán cho tư nhân. Nếu không, nó vẫn theo lối làm việc cũ, lúc nào cũng thua lỗ, thì giá trị của nó là số âm. Ai mua chỉ là mua nợ. Muốn xí nghiệp quốc doanh hợp lý hóa thì nó phải hết độc quyền, nó phải được tự do, không còn Đảng và Nhà nước hoặc bao cấp hoặc sai khiến, và nó phải cạnh tranh ngang hàng với tư nhân. Nhà nước không thể vừa đóng vai kinh doanh vừa đóng vai làm ra luật rồi thì hành luật về kinh doanh.

Việc tư hữu hóa ở Ba lan, Hung, Tiệp đã có các chương trình khác nhau, và có một số khó khăn chung. Một khó khăn của họ là các cán bộ quản đốc ở xí nghiệp quốc doanh đã "tư hữu hóa" bỏ túi. Họ bán tài sản xí nghiệp cho thân nhân, cho các tổ hợp tư mà họ lập ra. họ tăng lương cho họ để xí nghiệp khánh kiệt. Nhiều xí nghiệp ở VN bên ngoài là của các cơ quan, nhưng thực tế lại là của tư nhân "mượn tên", việc "tư hữu hóa" càng khó công bằng. Các xí nghiệp do thành phố, tỉnh, huyện làm chủ khó tư hữu hóa, sẽ bị các viên chức địa phương cản trở. Vì quyền lợi của viên chức địa phương gắn liền với hệ thống sở hữu gọi là "công" này. Khi còn danh nghĩa "công", thì các viên chức còn có thể lợi dụng để thủ lợi riêng. Khi biến thành "tư", họ có thể mất. Muốn giải quyết thì phải định lại quy chế, cho các xí nghiệp địa phương hoặc tư hữu hóa, hoặc thuộc về trung ương cả. Chủ trương phá bỏ phân biệt trung ương, địa phương đề ra ở đại hội 7 là một bước chuẩn bị tốt để giảm bớt quyền hạn của sự quản kinh tế, nhờ đó việc tư hữu hóa sau này sẽ dễ dàng hơn.

Không nên dùng lối tư hữu hóa bằng cách biến cơ sở quốc doanh thành xí nghiệp do công nhân làm chủ. Thí nghiệm đó đã thất bại ở Nam Tư từ lâu rồi. Hơn nữa các xí nghiệp quốc doanh là của toàn dân chứ không phải là của các người làm việc trong đó. Có hai cách tư hữu hóa đã được áp dụng ở Đông Âu. Một là bán xí nghiệp quốc doanh theo lối đấu giá. Hai là phát hành phiếu mua (vouchers) cho dân để tạo ra những thị trường mua bán cổ phần của các xí nghiệp. Cả hai đều có khó khăn vì việc định giá rất phức tạp, vì dân chưa có thói quen mua bán cổ phần, dân chúng không tham dự, và người ngoại quốc hay người giàu bản xứ dễ lợi dụng, nhất là các viên chức địa phương và bọn người làm giàu nhờ buôn lậu. Hình thức quỹ đầu tư đang được thí nghiệm ở vài nước Đông Âu để tạo tập quán mua, bán cổ phần. Tư hữu hóa sẽ thành tựu sau khi các định chế thị trường, thông tin kinh tế, hệ thống kế toán, tài chính được hình thành. Vì vậy việc tư hữu hóa chỉ áp dụng được một, hai năm sau khi thị trường được giải tỏa và phát triển. Trong thời gian chờ đợi thì cải tổ cơ cấu xí nghiệp quốc doanh là bước chuẩn bị cần thiết.

3c) Tư hữu hóa ngân hàng thương mại

Hiện nay các ngân hàng chuyên doanh còn nằm trong tay nhà nước, nên phải tư hữu hóa các hoạt động ngân hàng nào mà tư nhân có thể làm hữu hiệu hơn. Nhà nước chỉ nên nắm giữ các ngân hàng phát triển, coi như khí cụ để thực hiện kế hoạch phát triển dịch vụ về thương mại để cho các ngân hàng tư và HTXTD.

Việc tư hữu hóa và cải thiện hiệu năng ngân hàng là cần thiết để các chính sách vĩ mô như điều hòa tiền tệ có hiệu quả. Các ngân hàng tư sẽ tự thấy nhu cầu cải thiện lề lối làm việc, ngân hàng quốc doanh sẽ rất chậm chạp trong việc cải thiện vì không cần cạnh tranh với ai.

Một khó khăn của việc tư hữu hóa ngân hàng là phần lớn các tích sản của ngân hàng gồm các món nợ không bao giờ đòi được. Cho nên việc cải tổ các tích sản ngân hàng phải làm trước khi tư hữu hóa (balance sheet restructuring). Một cách giản dị nhất là xóa nợ và khai lỗ, nhưng việc thực hiện sẽ gây bất công: xóa nợ cho ai và bao nhiêu? Một cách khác là khuyến khích ngân hàng tư phát triển để dần dần giải tán các ngân hàng thương mại hiện do nhà nước ở trung ương hay địa phương làm chủ. Ngân sách Nhà nước sẽ phải gánh chịu sự thua lỗ khi giải tán.

Trong lãnh vực tư hữu hóa nhà cửa, ruộng đất, xí nghiệp hay ngân hàng, phải đặt vấn đề trả lại hay bồi hoàn các tài sản của tư nhân bị Nhà nước chiếm đoạt, nhất là ở miền Nam VN từ 1975. Vấn đề này có thể tạo nên chia rẽ hay đoàn kết tùy theo phương hướng thảo luận và thi hành.

4 - Cải tổ định chế tài chính và kinh tế

4a) Ngân hàng Nhà nước trung ương đóng vai trò thi hành luật lệ về tín dụng và ngân hàng, kiểm tra nghiệp vụ các ngân hàng thương mại. Một lần nữa, phải trọng nguyên tắc là Nhà nước không thể vừa đóng vai trò cầu thủ vừa đặt luật chơi, vừa làm trọng tài. Nếu ngân hàng nhà nước còn làm chủ, dù chỉ là chủ một phần các cổ phần của ngân hàng thương mại thì sẽ gây xung khắc quyền lợi vì phải đóng hai vai trò một lúc.

4b) các ngân hàng thương mại phải trở nên độc lập, chịu kỷ luật của thị trường. Nhiệm vụ của ngân hàng là thu hút tiền tiết kiệm để huy động vốn. Ngân hàng thẩm lượng khả năng gây lợi nhuận và mức rủi ro (return and risk) của các dự án đầu tư, cung cấp tín dụng ngắn và dài hạn. Ngay từ đầu phải đổi vai trò của các ngân hàng mà nhà nước, còn làm chủ, phải cạnh tranh công bằng với các ngân hàng tư và hợp tác xã tín dụng. Tránh tình trạng ngân hàng hay HTXTD độc quyền ở một vùng, một lãnh vực, tránh tình trạng ngân hàng hay HTXTD cũng làm chủ phần quyết định ở các xí nghiệp. Ngân hàng

cạnh tranh nhau để thu hút tương chủ, thu hút các dự án đầu tư tốt, phải quản trị tiền lưu hoạt (liquidity) một cách có trách nhiệm, trong khi đó nhân viên ngân hàng trung ương có nhiệm vụ giám sát hoạt động của các ngân hàng thương mại theo luật lệ để bảo đảm hệ thống được lành mạnh.

4c) Ngoài nhiệm vụ giao hoán, thanh toán ngân phiếu) ngân hàng thương mại nên đóng vai chủ nợ thuần túy hơn là dẫn thân vào các hoạt động tài chính khác như mua bán cổ phần, bảo hiểm và thương mại. Ở các nước Tây phương hiện có khuynh hướng "siêu thị tài chính". Nhưng ở ở một hệ thống tài chính chưa phát triển, chưa có quy củ thì hình thức trên có thể gây nhiều lạm dụng làm giảm tính cạnh tranh. các định chế tài chính khác như bảo hiểm, quỹ đầu tư, thị trường chứng khoán v.v... nên hình thành song song với hệ thống ngân hàng thương mại. Những cải tổ trên phải mất ba, bốn năm mới thành được.

4d) Hệ thống tài chính chỉ hình thành nếu có quy định rõ rệt và thống nhất về hệ thống kế toán, định chế hóa nghề kiểm soát kế toán (auditing), và việc huấn luyện nghiệp vụ ngân hàng, quản lý tài chính, làm sổ sách kế toán. Hệ thống tài chính kế toán là một điều mới mẻ vì ở các nước xã hội chủ nghĩa chỉ có ngành kế toán quản trị (management accounting) được chú ý, cho nên việc huấn luyện hệ thống kế toán mới càng cần thiết. Sự cải tổ này còn giúp cho các chính sách kinh tế vĩ mô (vì thuế khóa dựa trên hệ thống kế toán thống nhất và có kiểm soát) và cũng giúp cho sự hình thành thị trường chứng khoán.

4e) Thay đổi định chế ngoài phạm vi tài chính cần thực hiện ngay từ đầu, vì hiệu quả của các thay đổi đó phải lâu ngày mới thấy.

Đầu tiên là sự thay đổi các cơ quan trung ương và địa phương về kinh tế. Nhiều bộ, ủy ban nhà nước có thể bãi bỏ hay tập hợp lại, nhiều cơ quan ở địa phương phải thay thế. Ủy ban kế hoạch có thể bãi bỏ, các bộ về kỹ nghệ gộp lại làm một. Một cơ quan hữu trách tư hữu hóa phải thành lập để phụ trách về vấn đề này.

Các định chế gồm có luật lệ kinh tế, thương mại: luật về quyền tư hữu, về giao kèo, luật về đầu tư ngoại quốc, hình thức công ty, xí nghiệp. Các luật lệ mới ban hành gần đây còn chưa đủ tính thi trường vì nhà nước còn giành nhiều quyền quay. Các thủ tục thi hành luật cần được thi hành mau chóng. Thay đổi hệ thống thuế khóa và thủ tục ngân sách để thực hiện chính sách ở phạm vi vĩ mô và vi mô.

4f) Các định chế xã hội cấp thời và lâu dài trong ngắn hạn phải giúp những người bị khó khăn trong thời kỳ chuyển tiếp: công nhân viên xí nghiệp, nhà nước và quân đội được hưởng trợ cấp thời việc trong khi tìm việc mới. Những định chế dài hạn tạo công bằng xã hội: bảo hiểm y tế, tai nạn lao động, bảo hiểm thất nghiệp, các lưới an toàn xã hội (safety net) để giúp người yếu kém v.v... cần được soạn và ban hành ngay từ đầu. Việc soạn thảo và thành lập các định chế đó rất cần thiết để tạo niềm tin của người dân về tính công bằng, nhân đạo của kinh tế thị trường. Người đảng viên cộng sản còn mơ ước về một xã hội công bằng sẽ thấy sự thay đổi không phải là trở về với chế độ tư bản thời hoang dã. Ngược lại họ sẽ thấy nền kinh tế thị trường có khả năng thể hiện lý tưởng công bằng cao hơn là kinh tế xã hội chủ nghĩa tập trung chỉ huy.

Những định chế trên chỉ hữu ích nếu thay đổi cả việc thi hành luật pháp. Tổ chức tư pháp hữu hiệu, phân quyền lập pháp, hành pháp và tư pháp, báo chí tự do tạo cơ bản cho một xã hội pháp trị. Các thủ tục tố tụng rõ ràng và giản dị giúp xã hội pháp trị phát triển. ■

WUONG KHUEN BÓI

Tại Sao Ta Bị Đánh?

• N.H

Tích tin trong báo chí :” Bộ ngoại giao Nhật ra thông báo đặc biệt nhắc nhở các công dân mình khi đến thăm các nước Đông Âu và Đức hãy đề phòng những đám thanh niên trọc đầu và âm ỉ, đừng dạo chơi một mình ở các quảng trường đông đúc trong thành phố. Đặc biệt dùng mặc quần bò hay quần lưng vào mùa hè. “Lý do: những người Việt Nam sống ở đó thường ra đường với hai loại trang phục nói trên và họ là đối tượng của bọn Skinhead. Ở Tiệp nhiều thương gia Nhật đã bị đánh nhằm vì lũ “đầu trọc” tưởng họ là người Việt Nam.

Đọc xong mẩu tin mà tôi bật cười, dù rất có thể nếu ai nhìn thấy sẽ cho tôi mếu. Cũng nhục nhá thay cho dân của một nước “bốn ngàn năm văn hiến” đã chẳng giữ nổi mình để bị đòn thì chớ, mà lại còn làm lụy đến người khác. Anh Nhật nào bị Skinhead “đả nhằm” chắc sẽ thù ghét bọn “Annam mít” suốt đời cho mà coi !

Đang suy ngẫm sự đời và bản khoản không biết bao giờ cái làn sóng “bài cộng” ấy lan đến mảnh đất này (với tình hình hiện nay, dám chắc sẽ chẳng còn bao lâu nữa) thì tôi chợt nảy ra một câu hỏi lắm cảm tại sao” người ta ” lại cứ đánh ” mình” nhỉ? vừa chia sẻ với anh bạn ngồi cạnh thì bị phủ đầu ngay: “cậu dở hơi! chuyện người ta bàn hàng năm nay rồi có gì mà thắc mắc! ” cộng ” thì ai đánh chả được ! Cũng tại mình thôi!

Chung hửng vì chuyện ta bị đánh coi như một chân lý chẳng có gì đáng bàn, tôi đành lục lại đồng sách báo cũ xem các bậc “tiền bối” nhận định ra sao về điều này. Một ý kiến tương đối thống nhất: CNXH tạ thế tại Đông Âu đã mở đường cho những ý tưởng dân tộc chủ nghĩa vốn bị đè nén vài thập kỷ vừa qua đâm chồi nảy lộc trở lại. Vừa tống khứ được lính Nga về nước thì để cho lũ ăn hại khác trong khuôn khổ “tương trợ kinh tế” này ở lại làm gì? nạn thù ghét người nước ngoài nảy ra từ đấy, và chỉ cần một que diêm là thổi bùng lên ngọn lửa của những người quá khích.

Đó là lập luận của các vị “thông thái”. “Bình dân” hơn nhiều người cho rằng sở dĩ bọn “đầu đen” ăn đòn vì chúng ở nhờ mà lại không biết phận, vơ vét của người ta từ cái xích xe đạp cho đến lọ ” quốc sĩ ”. Khác gì lũ chuột gặm nhấm thức ăn của chủ nhà, không chóng thì chầy có lúc người ta thả mèo ra đàn cho một trận, oan gì nữa mà kêu?

Ngẫm ra thì cả hai ý kiến trên đều đúng vì chúng bổ xung lẫn cho nhau. Đó là hai mặt của một vấn đề mà mỗi bên đều có chỗ đúng lẫn chỗ sai. Nhưng đọc đến khúc một một vị đại diện sứ quán VN tại một nước Đông Âu nọ đặc chí khi nghe tin ta bị đánh và phán ra một câu “bất hủ”: “Tại ta cả!”, tôi lại chợt nghĩ anh bạn tôi có lý phần nào. “Người ta” đánh “mình” cũng vì mình mà thôi!

Ít nhất cũng vì mình để người ta đánh. Bài xích người nước ngoài thật đấy, nhưng có lẽ thành hành động cụ thể, cứ nhè vào ta là tiện nhất. Phải cay đắng mà thú nhận cái thân hình còm cõi mà các vua Hùng truyền lại cho chúng ta không gây được tư thế đáng phục lắm. Một lũ loa choai, lếch thếch trông ngứa mắt, sẵn tính “thân ai người ấy lo” mà đại diện cho chúng là sứ quán thì “bận bịu” việc riêng suốt ngày, nếu có gì xảy ra cũng chẳng dám hé mồm, thì tội gì không cho chúng một trận ?

Thứ hai là vì mình nghèo. Đói quá mình sinh ra quần và làm những việc mất thể diện. Đói quá còn sinh ra hèn. Dĩ nhiên các vị Skinhead cũng chẳng đủ tư cách quan tòa mà phán xử, nhưng chắc không phải ai trong số dân bản xứ cũng cảm thấy quá đau khổ khi ta bị đánh. Hẳn sẽ có người bảo sao phải không nhằm vào người Pháp hay người Tây đức chẳng hạn? Trừ trường hợp nào vị “tư bản” trót dính giòng máu Lạc Hồng thì tốt nhất là cứ nên coi chừng!

Tóm lại là “tại ta cả”. Tại ta yếu hèn, tại ta nghèo quá, sinh ra bệ rạc và lưu manh, nên đến lúc bị đánh, có dám mở mồm kêu ca cũng chẳng được để ý lắm. Điều đáng bản khoản là tại sao một nước XHCN vào loại mạnh như ta lại khổ sở đến thế ? quyết là không phải do tư bản đế quốc phá hoại, vì kẻ nào dụng đến ta, hẳn phải tính đến trường hợp bị vấy tay.

Nghĩa là có lẽ nếu ta cứ giàu lên thì đỡ bị đánh. Một hướng đi có vẻ sáng sủa dù theo hoàn cảnh hiện tại thì ta cứ cố mà chịu đòn dài dài... Nhưng vừa đưa lên ý kiến mới mẻ này, tôi lại bị anh bạn lúc trước “chỉnh” ngay ” đúng là ông hám “mình mà đủ ăn thì còn mò sang kiếm sống ở cái đất xa xôi, lạnh lẽo này làm quái gì ? Để còn mà bị đánh !

Ừ nhỉ ! đơn giản thế mà sao mình không nghĩ ra ngay từ đầu? quả là một cái vòng luẩn quẩn! ■

BUDAPEST
27/11/91

ĐẠI HỘI VII, MỘT CƠ HỘI BỊ BỎ LỠ?

• N.T.H

Tôi nghe thấy nhiều người khẳng định : đại hội VII là một cơ hội bị bỏ lỡ. Nhưng cơ hội nào, của ai, và đã bị bỏ lỡ đối với ai và vì ai?. Muốn hiểu rõ điều đó, xin quay lại một chút lịch sử.

Lịch sử của đảng CSVN là lịch sử đấu tranh, và cái mà người cộng sản Việt nam tự hào nhất là một cuộc chiến tranh vĩ đại kết thúc bằng một chiến thắng vĩ đại. Ngày nay, với một khoảng thời gian trôi qua khá dài và một lượng thông tin khá lớn, ta có thể khẳng định một điều rằng: đó là một cuộc chiến tranh bị lạm dụng, kết thúc bằng một thắng lợi bị chiếm đoạt (tôi rất băn khoăn khi dùng từ chiến thắng, khi đó là cuộc chiến tranh giữa hai miền đất nước, và đặc biệt thấy không có lợi với những người miền Nam, nhưng mong tất cả tha lỗi, vì từ đó được đồng đảo dùng để đánh dấu một cái mốc, một sự kiện lịch sử và tôi cũng chỉ sử dụng nó trong nghĩa ấy mà thôi). Nguyên nhân chính xác dẫn đến bùng nổ cuộc chiến tranh ở Việt nam vẫn còn là điều bàn cãi, nhưng chắc chắn là giữa những năm 60, người Việt nam lao vào cuộc chiến tranh gian khổ với tất cả lòng nhiệt tình vì một lý tưởng cao đẹp của họ: độc lập dân tộc và thống nhất đất nước. Không chỉ người miền Bắc, mà một số lớn người miền Nam cũng đã rung động trước những khẩu hiệu của thời bấy giờ (ví dụ: Tiến lên chiến sỹ đồng bào. Bắc Nam sum họp xuân nào vui hơn). Cuộc chiến tranh và lý tưởng của họ là vĩ đại. Nhưng người ta đã lạm dụng cuộc chiến tranh của họ. Giữa những năm 60, phe Stalin mới ở LX đã đánh bại Khrushchov và cuộc chiến tranh lạnh lại đi vào thời kỳ cao điểm của nó. Đáng buồn thay, cuộc chiến tranh lạnh ấy có bãi chiến trường. Việt nam trên thực tế đã trở thành bãi chiến trường nóng bỏng của nó. Máu của người Việt nam lại chảy, chảy vì hai luồng tư tưởng mà hầu hết người Việt nam không hề biết đến. Và cuộc chiến tranh ấy kết thúc bằng chiến thắng của người miền Bắc. Người Việt nam hẳn hoan vui mừng, âm ỉ hy vọng cuộc sống hòa bình bác ái. Thực tế đã tát vào mặt họ những cái tát phủ phàng. Người ta đã chiếm đoạt mất chiến thắng của họ. Người miền Bắc bị cướp mất lý tưởng và quá khứ, người miền nam, trừ những mất mát về của cải, bị người ta cướp mất hiện tại và tương lai. Cuộc chiến tranh Việt nam là cuộc chiến tranh toàn dân, nhưng Đảng CS Việt nam đã giành chiến thắng về mình. Thế hệ cha anh chúng ta nhiều người đã bỏ xác trên bãi chiến trường và cho đến khi nhắm mắt, họ có biết Marx và Lenin là ai, XHCN và cộng sản là gì?. Ước mơ của họ là nước Việt nam độc lập tự do, và thế hệ con cháu họ được ấm no và hạnh phúc. Thế nhưng trên miền Bắc, ngay sau những ngày chiến

thắng, thay cho những khẩu hiệu "Vì độc lập, vì tự do" .v.v..., người ta dựng lên hàng loạt các khẩu hiệu ca ngợi "ba dòng thác cách mạng", "tất cả vì chủ nghĩa xã hội" .v.v... và .v.v... mà ngay cả những người theo lẫn người đọc đều không thấy hết ý nghĩa và hậu quả của nó. Trong khi đó, ở miền Nam, cả một cơ chế sản xuất bị phá hủy, để thay thế vào đó một cơ chế sản xuất lớn xã hội chủ nghĩa mà điển hình của nó là HTX. Quên đi những khẩu hiệu năm xưa: "Biến nhà tù thành trường học", người ta dựng lên hàng loạt các nhà tù mới, và thậm chí có người khẳng định là ở một tỉnh cao nguyên, người ta đã biến trường học thành nhà tù. Và giới trí thức miền Nam đã bị những đòn oanh tạc nặng nề nhất. Mặc dù không có văn bản nào loại họ khỏi vòng, nhưng bằng sức ép đặt nền văn hóa miền Bắc mấy chục năm xây dựng theo mô hình Nga xô, những người trí thức miền nam được đào tạo theo các mô hình định hướng theo kiểu phương Tây trên thực tế đã bị đẩy ra rìa cuộc sống, hay ít ra cũng bị đẩy vào cuộc cạnh tranh vô cùng không cân sức. Nói tóm lại, cuộc chiến tranh của người Việt nam đã bị những người cộng sản thế giới đứng đầu là LX ở một bên, và người Mỹ và đồng minh của họ ở phía thứ hai lạm dụng, và chiến thắng của họ

đã bị Đảng cộng sản Việt nam chiếm đoạt, lấy vốn đầy nước Việt nam vào con đường cộng sản.

Đảng cộng sản Việt nam gồm những ai?. Trước hết phải nói đến những người cộng sản thế hệ đầu tiên, thực sự tin tưởng vào các lý thuyết chủ nghĩa cộng sản. Họ có uy tín lớn trong hàng ngũ Đảng, nhưng nhóm này về mặt số lượng nhỏ, đại đa số đã già nua, và trên thực tế đã trở thành bình phong cho nhóm tham nhũng. Bên cạnh đó là một nhóm người, sớm hiểu cơ chế XHCN và gia nhập Đảng cộng sản chỉ với mục đích để tiến thân. Có thể nói nhóm này đã tạo ra bộ khung chính cho một guồng máy mafia nguy hiểm ở Việt nam, thu hút không ít những người ban đầu gia nhập đảng cộng sản vì lòng tin, cũng như những người hiện nay còn ngoài đảng. Còn lại, phần lớn đảng viên Đảng CS Việt nam đều vào Đảng dựa trên cơ sở thực tế là họ là những người tiên tiến về một mặt nào đó của đời sống, và nhờ bộ máy tuyên truyền cộng sản tinh vi, người ta hoàn toàn coi chuyện vào Đảng CSVN như một phần thưởng xứng đáng kết quả đạt được, chứ hoàn toàn không hiểu bản chất của chủ nghĩa cộng sản là gì. Hầu hết chỉ được nghe vài buổi nói chuyện do một số người được gọi là cán bộ tuyên huấn, trên thực tế cũng không hiểu cụ thể về thực sự chủ nghĩa cộng sản là gì, vì thế đại đa số thời gian được dùng vào việc ca ngợi Đảng. Nhưng thực tế, hầu hết những người Đảng viên không có tiếng nói trong Đảng, và qua thực tế cuộc sống họ chán nản, sợ sệt và thờ ơ với thời cuộc và cuối cùng cũng đi đến cặm cụi làm ăn, thu vén cho bản thân mà quên mất sự thật là ngày nay sự im lặng của số đông thường là đáng trách, còn sự im lặng của họ là tội lỗi, vì họ đã để cho một nhóm thiểu số, có quyền lực mượn tiếng chung của họ để quấy nhiễu và tham nhũng. Cái số đông ấy ngày nay là một vấn đề rắc rối trong xã hội Việt nam, vì chính họ không xác định được quan hệ của họ với chính đảng của họ. Họ thường tách mình khỏi Đảng cộng sản khi đi về những quyết định quan trọng, coi đó như không phải chuyện của mình mà của ban lãnh đạo sáng suốt, trong khi đó lại đồng hóa mình với Đảng cộng sản, khi có ai đó phê phán đường lối và chính sách của đảng, và thường coi đó là sự tấn công đối với chính bản thân họ. Nhưng số đông này vẫn tiếp tục giặc quan hệ sâu sắc, và ngay trước khi đại hội VII bắt đầu, đối với tôi, họ đã bỏ mất một cơ hội nữa để trở lại vị trí của mình, vị trí của một người đã tiên tiến trong một lĩnh vực nào đó của đời sống.

Bỏ lỡ thường gắn liền với chờ đợi. Chúng ta và những người cộng sản đã chờ đợi gì ở đại hội VII? Ai đã đạt được điều mong muốn và ai đã bỏ lỡ cơ hội? Khó có thể ngây thơ để chờ đợi rằng Đảng CS cần rút lương tâm và tự trả những gì đã chiếm đoạt. Tất nhiên sau này nói đến đại hội VII, sẽ có không ít người cộng sản tiếc rằng họ đã bỏ lỡ cơ hội đi dự đại hội, bỏ lỡ cơ hội vào ban bí thư..., nhưng cái mà chúng ta quan tâm không phải là cuộc đấu và những cơ hội sau hậu trường. Cái mà chúng ta quan tâm, là định hướng của họ sẽ đưa Việt nam đi về đâu và họ sẽ có tìm được vị trí của mình hay không. Cùng với chiều hướng dân chủ rộng rãi ở Đông Âu và LX, nhiều người mơ tưởng và chờ đợi một định hướng tương tự như thế ở Việt nam, Đảng CS từ bỏ vai trò lãnh đạo của mình và tiến hành bầu cử tự do... Tôi cho rằng như thế là một sự chờ đợi hết sức ấu trĩ. Xã hội Việt nam đã cho phép tiến hành dân chủ rộng rãi hay chưa? Ở một xã hội dân chủ, một điều hết sức quan trọng là luật pháp, sống tôn trọng và chịu trách nhiệm trước luật pháp. Một trong những cái mà Việt nam ngày nay thiếu nhất là luật pháp. Và bên cạnh sự thật là bộ luật Việt nam (nếu có thể gọi đó là bộ luật) đầy rẫy những lỗ hổng và lới thoi, phải nhớ thêm là người Việt nam chưa quen sống trong khuôn khổ của luật pháp, và điều đó không chỉ đúng đối với những người dân thường lạc hậu không biết luật pháp là gì, mà cả những người ăn lương để bảo vệ luật pháp. Dân chủ rộng rãi thiếu luật pháp sẽ dẫn đến rối loạn nguy hiểm. Hơn nữa, nhiều người Việt nam vẫn chưa quên được cuộc chiến tranh. Trong hơn một chục năm qua, Đảng CSVN bằng các chính sách của mình, đã khắc sâu thù hận dân tộc. Gần 20 năm sau chiến tranh Việt nam không có hòa bình. Không ít người nuôi hy vọng cho ngày gió sẽ đổi chiều, với mục đích trả thù cho những vết thương cũ, quên mất một điều rằng, con đường để thoát khỏi ngõ cụt ngày nay là phải vượt lên quá khứ, xóa bỏ hận thù, tìm đến nhau bằng lòng độ lượng. Điều đó không khô khi hiểu tận gốc rằng, về thực tế, người Việt nam cả hai bên chiến tuyến đều là nạn nhân của một cuộc chiến tranh bất hạnh. Có thể nói, nước Việt nam chưa có điều kiện để tiếp đón một nền dân chủ thực sự. Và hơn nữa, mặc dù yêu dân chủ, tự do, chúng ta vẫn phải thú nhận một sự thật là: cái mà người Việt nam ngày nay cần nhất không phải là dân chủ, tự do theo đúng nghĩa của nó. Cái mà họ cần là được mang sức lao động và tài trí của mình để phục vụ những nhu cầu của cuộc sống: được làm việc và hưởng thụ những thành quả chính đáng. Nhưng hoàn toàn không có nghĩa là người Việt không ưa dân chủ. Nguyên nhân sâu xa của hiện tượng trên là trong những năm qua họ bị cướp nhiều bởi những đường lối chính sách thiên cận và chỉ mong được yên ổn làm ăn, không bị phá rối và bóc lột quá đáng. Nhưng đối với Đảng cộng sản, nếu quên mất vấn đề dân chủ là một sai lầm. Thực tế đã chỉ ra rằng bằng chính sách áp lực, các Đảng CS Đông Âu và LX đều đã thất bại, con người không mãi mãi khuất phục trước bạo lực. Đấu tranh để tự quyết vận mệnh mình là một đặc tính bẩm sinh của loài người. Khác với các Đảng CS Đông Âu, Đảng cộng sản Việt nam không phải là thành quả của một sự áp đặt ngoại bang, và trong lịch sử hiện đại, mặc dù có không ít sai lầm, nhưng công bằng mà nói, Đảng CS VN cũng có chỗ đứng không từ chối được, và trong suy nghĩ, số đông người Việt nam vẫn lầm tưởng rằng sự trì trệ và thối nát của họ là hiện tượng chứ không phải là bản chất. Nhưng lạm dụng công lao và thành quả sẽ là sai lầm có tính chất tự sát. Trong hoàn cảnh ấy

đáng lẽ Đảng CSVN phải làm gì? Trước hết phải xác định được một điều có tính chất quy luật là trước hay sau, sớm hay muộn Việt nam cũng sẽ tiến đến một cơ chế dân chủ, và Đảng CSVN sẽ không còn đặc quyền chính trị như

ngày nay, khi vai trò lãnh đạo được đảm bảo bởi hiến pháp. Vì thế về mặt chiến lược, đáng lẽ phải xác định được một điều là: vì quyền lợi của chính đảng mình, phải chuẩn bị để ngay trong cơ chế dân chủ tự do đảng cộng sản sẽ chiếm được cảm tình của số đông, và như thế đảm bảo được vai trò lãnh đạo. trong trường hợp đó, sự lãnh đạo ấy là chân chính. vì vị trí lãnh đạo có tính chất hiến pháp ngày nay của ĐCSVN, dân chủ hóa trong lòng ĐCS phải đi trước dân chủ hóa xã hội một bước. Đảng cộng sản phải đưa được những người trẻ, còn khả năng suy nghĩ kịp với thời đại, không bị đè nặng bởi những thù hận quá khứ, có phẩm chất đạo đức và trách nhiệm đối với đất nước lên vị trí hàng đầu. Đội ngũ lãnh đạo mới phải xác định được nhiệm vụ chính là dân chủ hóa xã hội, hòa hợp dân tộc, tập trung sức lực và trí tuệ của người Việt nam vào công cuộc tu bổ đất nước như một vũ khí trên diễn đàn chính trị. Những người như thế khôn gphải không có trong hàng ngũ ĐCSVN. Nhưng đáng tiếc điều đó không xảy ra. Bất bố và bỏ tù không ít người có tâm huyết, dám suy nghĩ và dám nói trước khi đại hội đã chỉ ra tình trạng bế tắc của ĐCS, theo cách nói của ông Marx: những kẻ cặn lý luận (mới phải sờ đến vũ khí). Đưa ra ban lãnh đạo mới mà không mới, đường lối chính sách mới một cách cổ hủ, đại hội VII ĐCSVN hoàn toàn không giải quyết một vấn đề gì. Một đại hội vô ích nếu không nói là có hại. Mặc dù đã nhiều lần phải thú nhận sai lầm, nhưng vẫn xác định tiếp tục con đường đã đi, bắt thân lại với Đảng CS Trung quốc, cách đây không lâu vẫn là một kẻ thù "hiến pháp" đã chỉ ra rằng cái mà ngày nay Đảng CSVN cố gắng là duy trì quyền lợi của một nhóm lãnh đạo, ngay cả trong trường hợp những quyền lợi đó đi ngược lại quyền lợi đất nước. Tiếp tục bạo lực và lừa dối với lòng tin của số đông có thể dẫn đến sụp đổ một cách toàn diện như ở LX và các nước Đông Âu. Chính quá trình phát triển ở Đông Âu đáng lẽ phải là nguồn cảm hứng lớn đối với Đảng CS Việt nam. Ở Tiệp Khắc, mặc dù phong trào chống cộng nhiều khi vượt quá mức độ cần thiết, nhưng Đảng CS vẫn có triển vọng khá tốt trong cuộc bầu cử sắp tới (trong các cuộc trưng cầu dân ý, Đảng CS vượt xa Phong trào Công dân (OH) hiện đang có rất nhiều đại diện trong chính phủ và quốc hội). bầu cử vừa qua ở Ba lan, khi liên minh cánh tả (Đảng CS cũ) đứng thứ nhì, chỉ thua Liên hiệp dân chủ của ông Mazowicki chưa đầy 1% số phiếu, đã chỉ ra rằng, nếu biết từ bỏ bạo lực, trả lại cho con người quyền được làm người, chắc chắn Đảng CSVN, với điểm xuất phát ban đầu khá thuận lợi, có cơ hội đóng vai trò quan trọng ngay trong một xã hội Việt nam dân chủ và đa nguyên. Tiếp tục bạo lực sẽ chỉ dẫn đến thất bại cay đắng. Đại hội VII, Đảng cộng sản đã để lỡ một cơ hội, không phải vì đã không đưa lại dân chủ tự do cho Việt Nam mà vì không xác định được rằng đó là sách lược để duy trì vị trí lãnh đạo của đảng CS. Nhiều người nói rằng đại hội VI là đại hội vi, đại hội VII là đại hội vu, đại hội VIII là đại hội vui. Nếu đại hội Đảng CS vẫn là sự kiện toàn dân lo lắng, thì điều đó sẽ ảo tưởng không kém các tư tưởng cộng sản. Đại hội VIII có thể làm được điều đó, chỉ khi nó là sự kiện quan trọng của những người CS, bàn cách tìm ra đủ kiện kinh tế, chính trị và xã hội thu hút được người dân Việt nam đã được quyền tự lựa chọn.

*Praha 22.11.91
76.7.7*

LGT.- Đây là kiến nghị của một bạn đọc từ Đức gửi đến với lời đề nghị được đăng tải. Việt nam với hơn sáu mươi dân tộc chung sống, vấn đề dân tộc sẽ là một vấn đề lớn mà chúng ta phải tính đến trong một xã hội tự do dân chủ thực sự, đặc biệt đối với những quốc gia đang chuyển mình tìm về với cộng đồng nhân loại.

BBT

KIẾN NGHỊ CỦA MỘT NGƯỜI DÂN TỘC THIỂU SỐ

Kính Gửi Ông Nông Đức Mạnh, Ủy viên bộ chính trị ban chấp hành trung ương đảng cộng sản Việt Nam

Kính thưa ông !

Là một người cùng dân tộc, cùng quê, tôi rất vui mừng khi biết ông được bầu vào bộ chính trị trong kỳ đại hội lần thứ 7 vừa qua của đảng cộng sản VN. như vậy, ông là người dân tộc đầu tiên được đứng vào bộ chính trị, cơ quan quyền lực cao nhất của đảng. Đó là một vinh dự đối với dân tộc ít người. Từ đây trách nhiệm của ông trước sự phát triển của dân tộc ít người sẽ rất lớn, đồng thời đồng bào các dân tộc ít người cũng trong mong ở ông sự giúp đỡ quý báu về tinh thần.

Một người dân tộc, ông hiểu hơn ai hết về cuộc sống của các dân tộc trên núi cao. Xưa kia họ sống chủ yếu bằng nghề đốt phá rừng làm nương rẫy. Sau cải cách ruộng đất, với chính sách "hạ sơn" của đảng, họ được chia một phần ruộng đất để cấy cấy. nhưng những năm gần đây trước sự "đổi mới", "cởi trói" của đảng, địa chủ cường hào ở nông thôn nổi lên giành lại ruộng đất của ông cha, nhiều nơi dân tộc ít người không có ruộng làm, lại phải trở về với núi rừng tiếp tục đốt phá những khu rừng ít ỏi còn lại để kiếm sống. họ chưa kịp hưởng thụ "ánh sáng" của đảng thì lại phải trở về với cuộc sống nguyên thủy xa xưa.

Chắc rằng ông cũng biết hậu quả của tình trạng này kéo dài sẽ ra sao. Tôi rất cảm phẫn trước sự thờ ơ của đảng và các cấp chính quyền địa phương tỏ ra bất lực trước làn sóng địa chủ cường hào mới. Để giải quyết sự bất công này, tôi kiến nghị với ông mấy điểm sau :

1/ Nếu còn coi các dân tộc ít người như một bộ phận của dân tộc Việt Nam thì hãy vận động họ trở lại với ruộng đồng. Chia lại một phần ruộng đất cho họ. Trừng trị bọn địa chủ cường hào đang nổi lên giành ruộng đất ông cha.

2/ Tuyên truyền sâu rộng để đồng bào dân tộc ít người hiểu rõ tác hại của việc đốt phá rừng.

3/ trồng lại những khu rừng đã bị đốt.

4/ Lập lại khu tự trị cho người dân tộc.

Rất mong ông quan tâm đến đồng bào các dân tộc ít người.

Kính chào ông. ■

Ban Hữu Phương.
W. Germany, 1991.

Nghe Em Hát Dân Ca....

● Trần Ngọc Tuấn

Đừng đổi mẹ qua cầu bay áo nhé !
Cây trúc xinh, xin em đứng một mình
Sao để anh làm..mây trời bèo dạt ?
Hát giùm đi ..Người ở đừng về..

Anh vô duyên và em thật..vô tình
trong huyền lý khúc dân ca muôn thuở
đến với em bằng thuyền hay bằng ngựa ?
Hay là bằng, câu muối mặn gừng cay ?

Uống chưa nhiều mà lòng đã thấy say
Say câu hát, hay say người đang hát ?
Em tuổi gió, còn anh tuổi cát
thổi bài thơ lang thang..

Tha thiết trong anh những xóm, những làng
đêm hát hội cùng liền anh,liền chị
Tóc em dài gợi nhớ mùi hương bưởi
Thơ từ thôn Đoài sang tận thôn Đông

Anh đi qua nhiều núi nhiều sông
lúc trở lại bài dân ca vẫn đợi:
-và lành rách nát trong lùm
từ tay em...xe chỉ luôn kim..

CUỘC CHIẾN CHỐNG UNG THƯ VẪN TIẾP DIỄN

Khi mà bạch cầu biến đổi thành tế bào giết.

(Trích từ báo Veda a Technika v zahraničí tháng 9-1991)

Cuộc chiến đấu chống ung thư vô cùng khó khăn, đặc biệt là do các tế bào ung thư phát triển mạnh, vượt qua được hệ thống kiểm soát của cơ thể. Đối với điều trị, việc tăng cường hệ thống miễn dịch đóng vai trò quan trọng. Với lý do đó, công nghệ sinh học cho nhiều hy vọng trong việc chế tạo các protein tự nhiên của cơ thể, các protein này - được gọi là các chất kích thích miễn dịch (immunostimulators) - có thể kiểm soát hệ thống miễn dịch. Thuộc nhóm này có Interferon và Interleukin 2, hai chất được coi là hữu hiệu nhất trong mục đích này.

Sự phấn khởi ban đầu của phương pháp điều trị bởi các chất kích thích miễn dịch (KTMD) vào cơ thể, ngoài tác dụng tăng cường sức bảo vệ của cơ thể nhưng cũng đồng thời mang theo nhiều tác dụng phụ (các triệu chứng tương tự như cúm). Tuy vậy các nhà khoa học vẫn tiếp tục nghiên cứu trên cơ sở của nguyên lý này.

Nhà khoa học Mỹ Dr. Steven Rosenberg đã đưa ra phương pháp gọi là điều trị miễn dịch thích ứng. Nguyên lý của phương pháp đó là, hệ thống miễn dịch của cơ thể được "lấy ra ngoài cơ thể" và được tác dụng với chất KTMD (IL-2) trong phòng thí nghiệm. Sau khi được hoạt hoá như vậy hệ thống miễn dịch có khả năng nhận dạng và tiêu diệt tế bào ung thư hệ thống MD tế bào được cấu tạo nên bởi các tế bào bạch cầu, những tế bào này có thể bị tách riêng ra khỏi các thành phần khác của máu bằng các phương pháp tách tế bào mà hiện thường được áp dụng trong các phòng thí nghiệm. Các tế bào này sau khi được hoạt hoá bởi chất KTMD (IL-2) liền biến thành các tế bào giết "dữ tợn", chúng có khả năng tuyên chiến với các tế bào ung thư. Ưu việt của phương pháp này là có thể tác động lên tế bào MD bởi một liều cao chất KTMD mà không sợ ảnh hưởng đến cơ thể của bệnh nhân.

Các tế bào được kích thích này được đưa trở lại cơ thể bệnh nhân, chúng xâm nhập đến tổ chức ung thư và tiêu diệt chúng, với phương pháp này 30% đến 40% trường hợp làm chậm lại sự phát triển của khối u.

Phương pháp đặc biệt hữu hiệu ở ung thư thận và ung thư da, tuy vậy các nhà nghiên cứu vẫn chưa hài lòng với các kết quả như vậy. Vấn đề ở chỗ lượng các tế bào giết xâm nhập vào khối u không nhiều.

Vì lý do đó, ở bệnh viện của trường đại học Heidenberg người ta đã điều chỉnh phương pháp này ở một vài chỗ. Ở những khối u dễ tiếp cận, các tế bào giết được đưa trực tiếp vào các mạch máu nuôi dưỡng khối u. Phương pháp trên được trình bày bởi bác sĩ trưởng đề án, ông dr. Ulrich Keiholz trong một buổi seminar ở trung tâm ung thư Heidenberg/Mannheim. Đối với việc đưa tế bào giết vào tận khối u thì ung thư gan là phù hợp nhất vì vị trí giải phẫu rất thuận lợi. Phương pháp được áp dụng cho bệnh nhân bị ung thư gan trong giai đoạn có di

căn ở gan mà khả năng bệnh nhân vượt qua hiểm nghèo rất nhỏ. Bằng ống dẫn dưới da, lá lách được truyền IL-2 ở nồng độ cao trong vài ngày. Bạch cầu được hoạt hóa ở cửa lách sẽ đến thẳng gan. Ngoài ra, qua tĩnh mạch cửa, người ta đưa vào gan bạch cầu của chính bệnh nhân được hoạt hóa bởi IL-2 trong phòng thí nghiệm. Theo ông Keiholz thì bằng phương pháp này có tới 90% số tế bào hoạt hóa đến được đích - khối u, 10% còn lại nằm rải rác trong các cơ quan khác của cơ thể.

Ở Heidenberg cho đến nay người ta đã điều trị khoảng 5 bệnh nhân ung thư da có di căn đến gan. Một trường hợp mất hẳn di căn, 2 trường hợp giảm 50%, một trường hợp sự phát triển của khối u dừng hẳn và trường hợp còn lại không thấy tác dụng.

Ông Keiholz không giấu diếm gì một vài tác dụng phụ của phương pháp này, tuy nhiên những kinh nghiệm lâm sàng đầu tiên đã có tác dụng cổ vũ những bước đi tiếp theo trên con đường điều trị miễn dịch bởi phương pháp này. ■

Người dịch PTP HON

NGƯỜI NHẬT BỊ MẤT ĐI Ở NƯỚC NGOÀI

New Scientist 129, 1991, so 1758, p. 17

Người Nhật làm việc ở nước ngoài đang sợ mất đi cảm nhận về dân tộc của họ. Chính vì thế, một số người sau khi về nước cố gắng xóa hết những vết tích có liên quan đến thời gian sống ở nước ngoài. Một nhà khoa học, sau khi về nước dốc sức tìm kiếm cho mình người vợ với điều kiện là người đó chưa bao giờ ra nước ngoài và người đó có thể "đạy ông ta trở lại thành người Nhật".

Nhiều người Nhật cho rằng đi làm việc ở nước ngoài là một việc mang tính tự thân (đúng với mục đích là làm việc) bởi vì các nhà khoa học ít khi mang được về tổ quốc những trí thức mới thu được. Hiện nay nhiều người Nhật bàn tán, người Nhật có thể chịu đựng được một thời gian là bao lâu ở nước ngoài mà không mất đi tích cách của người Nhật. Người ta đoán chừng là khoảng 2 đến 4 năm, nhưng không quá 7 đến 8 năm. Những nhà khoa học Nhật khi mà đã thông thạo tiếng nước ngoài và thích nghi hoàn hảo cuộc sống ở nước ngoài khi về nhà bị đồng nghiệp coi như là "con quạ trắng".

Các quan hệ quốc tế đặc biệt quan trọng đối với các nhà khoa học nữ trong ngành vật lý bởi vì ở trong nước rất khó kiếm nơi đầu tư và khó có được sự công nhận về sự chuyên môn. Phụ nữ Nhật làm việc trong lĩnh vực vật lý thường xuất thân từ tầng lớp cao trong xã hội so với các đồng nghiệp nam của họ. Ý thức đó giúp họ rất nhiều trong việc vượt qua xu hướng bị phân biệt, vì ở Nhật, khác với ở Mỹ, phụ nữ làm việc khoa học rất hiếm.

Tình trạng còn phức tạp hơn trong lĩnh vực vật lý năng lượng cao, một ngành mà người Nhật vẫn luôn là "cô lọ lem". Các nhân viên trong ngành này luôn cố gắng để các đồng nghiệp khác coi trọng. Tuy nhiên họ chỉ đạt được một sự công nhận khiêm tốn trong lãnh vực khoa học mũi nhọn của Nhật. ■

Người dịch PTP HON

NGHỆ THUẬT SƠN MÀI VIỆT NAM

• **Bùi Duy Tâm**

(Đăng lại từ tạp chí Việt Nam Hải Ngoại số 229)
tiếp theo kỳ trước

III. CHẤT LIỆU VÀ KỸ THUẬT CƠ BẢN

CHẤT LIỆU:

Quê hương của cây sơn (Rhus succedane) là những dãy đồi nhiệt đới trùng điệp miền Trung du Bắc Việt, nhất là trên những sườn đồi vùng Phú thọ. Nhựa cây sơn (Resin) đặc quánh trích ra từ thân cây sơn vào buổi sáng trước lúc mặt trời mọc. Chất nhựa đó màu đen trong suốt, dính chặt vào gỗ, tre, giấy, da, lụa, đồng và nhiều loại kim khí khác. Sự phát hiện bộ đồ nghề làm sơn tối cổ cùng mảnh da sơn then trong ngôi mộ cổ Đình dù và Việt Khê (Hải phòng) cách đây trên 2000 năm, đã chứng minh màu sơn then được bền chắc qua hàng chục thế kỷ.

KỸ THUẬT CƠ BẢN:

Sơn sống: Nhựa cây hững về đổ vào những cái "SÁI" đan bằng tre (cái thúng, cái sọt) và đẩy lên mặt sơn một lớp giấy bạc. Đó là "SƠN SỐNG", cất trong nhà càng lâu càng tốt, sơn sẽ lắng xuống và chia ra nhiều lớp. Lớp trên cùng màu sẫm, gọi là "sơn mặt dầu" loại tốt nhất.

Sơn chín: Lớp tốt nhất trên cùng có thể trộn với các lớp dưới nhiều ít tùy theo phẩm chất mình muốn rồi đổ vào:

- Những "sái" tre khác hoặc thùng gỗ và dùng chày gỗ khuấy trong ba ngày liền (mỗi ngày từ 8 đến 11 giờ). Dần dần sơn trở nên trong hơn, có màu nâu giống màu cánh con dán, gọi là "sơn cánh gián". Thêm một ít nhựa thông thì nó sẽ bóng hơn và dễ mài.

- Nếu đổ nhựa sơn vào chậu sành và khuấy bằng chày sắt thì sơn sẽ ngã màu đen, gọi là "sơn then". Hai thứ đó là "sơn chín".

Vóc:

Tấm gỗ làm "vóc" phải thật tốt, thật khô, nhẵn, không được có một vết nứt, rạn, xước và những vết bẩn khác. Các sinh viên trường cao đẳng mỹ thuật Đông Dương thường dùng gỗ tếch hay ván ép "contreplaque". Gỗ được quét một lớp "sơn sống" lên cả hai mặt bằng một cái "thếp" rộng bản rồi bọc vải hoặc lụa quấn quanh tấm gỗ, để khô, xong lại sơn nhiều lớp sơn khác. Sau đó gỗ được để vào chỗ ẩm mát, thoáng, hai, ba ngày.

- Khi các lớp sơn phủ vải đã khô, người ta lại quét một lớp sơn nữa và "bỏ" một lớp "mát tít", gồm có sơn sống, mùn của rây nhỏ và đất sét. Sau khi lớp "bỏ" đã khô và được phủ hai lớp sơn sống nữa, bề mặt của tấm gỗ được mài nhẵn bằng đá bột với nước.

- Sau đó sơn "thí" từ ba đến bốn lớp "sơn then" sơn chín màu đen. Mỗi lớp sơn "ủ" khô trong buồng ẩm mát vài ngày rồi lại mài kỹ rồi mới "thí" lớp sơn khác. Sau khi phủ sơn ở mọi phía và mài cẩn thận như vậy, tấm gỗ được gọi là "vóc" và sẵn sàng được dùng để vẽ tranh.

Sơn Màu:

Các loại bột màu thường khi trộn với nhựa sơn thường bị sơn làm đen hay xám xỉn lại, cho nên muốn pha sơn với các màu để vẽ phải sử dụng các màu đặc biệt và kỹ thuật đặc biệt. Một phần bí quyết sơn mài là ở chỗ này:

- vàng và bạc nguyên chất ở dạng lá mỏng hoặc dây nhỏ thành bột.

- xanh lá cây, xanh lam, vàng, tím, trắng.... thường ở dạng bột không hòa tan.

- hạt dành dành có thể tạo màu vàng trong.

- vỏ trứng vịt, trứng gà khăm vào tranh sơn mài có thể tạo được màu trắng rất khoẻ.

- vỏ trai, vỏ ốc thì tạo màu xanh, tím, hồng óng ánh.

- Màu đỏ đủ các "gam", từ sẫm đến tươi, là chất bột sơn đỏ chế biến từ "thần sa" ra. Qua chế biến đặc biệt, người ta phân chia thần sa ra làm 4 loại bột màu đỏ với sắc đỏ khác nhau mà ta gọi là sơn:

* Sơn trai (còn gọi là lông trai) tương tự màu vermillon.

* Sơn tươi (còn gọi là đào ba, là ba tươi) tương tự màu rouge de lille.

* Sơn thắm (còn gọi là đào thắm) tương tự màu carmin.

* Sơn nhì: tương tự màu carmin thắm (carmin foncé).

Theo thứ tự trên dưới, màu sơn trai là tươi hơn cả và sơn nhì là màu sẫm có trọng lượng nặng nhất.

Về mặt kỹ thuật thể hiện màu sắc, ta có thể chia nghiên màu sơn mài ra làm hai loại:

* Màu thể hiện lối trực tiếp gồm những màu sắc lúc pha ra thể nào thì khi mài sẽ ra màu thể ấy.

* Màu thể hiện lối gián tiếp gồm những loại màu sắc muốn đạt phải thể hiện thành hai, ba giai đoạn mới ra màu. Đợt đầu pha màu lối trực tiếp, đợt sau phủ nước sơn cánh gián, hoặc sơn màu khác. Sau khi mài nước sơn phủ, đánh bóng thì mới hiện được màu sắc như ý định. Thí dụ muốn có màu xanh cánh cam thì đợt đầu phải sơn thép vàng lá, sau sẽ sơn cánh gián có pha phẩm hồ thủy. Như vậy vàng lá nhìn ánh qua lớp sơn cánh gián trong, lại được nhuộm xanh, tạo thành màu ve óng ánh chất kim loại.

* Thể hiện bức tranh trên tấm vóc: tấm vóc đã sẵn sàng, màu sơn đã đầy đủ:

a) Người nghệ sĩ có thể bắt đầu vẽ bức tranh của mình: trên bề mặt tấm vóc có thể vẽ phác họa trực tiếp bằng phấn hoặc bút chì. Hoặc phải làm một bức phác thảo bằng bột màu vẽ trên giấy, kèm theo một bản vẽ chi tiết bằng đường nét, hình họa trong tác phẩm, trên tờ giấy can (giấy bóng mờ). Đặt bản vẽ giấy can lên tấm vóc. Dùng kẹp giấy hoặc nhiều hòn đá, sắt nặng đè chặt lên giấy can cho giấy khỏi bị xô đẩy lệch lạc trong khi tô nét can xuống vóc. Lấy một tờ giấy mỏng xát bột trắng titane vào một mặt, tạo thành một tờ giấy phấn. Lót tờ giấy này dưới bản vẽ giấy can, đặt mặt phấn giáp lên mặt sơn của tấm vóc. Đoạn dùng bút chì cứng hay danh sắt, tre nhọn mà tô theo các đường nét vẽ trên giấy can. Đầu danh sắt mạnh trên giấy phấn sẽ in nét phấn trắng xuống mặt sơn vóc thành một bức vẽ nét trắng trên nền đen của tấm vóc.

b) Phương pháp tô màu thì có nhiều, tùy thuộc vào kinh nghiệm và sáng kiến của từng họa sĩ.

Thường họa sĩ vẽ sơn đã trộn màu theo đường phấn bằng bút vẽ tròn hay "thếp" dẹt. Sau mỗi lớp vẽ, phải "ủ" cho khô trước khi vẽ lớp khác đè lên. Khi tranh đã vẽ xong các chi tiết trên toàn bộ bề mặt, người nghệ sĩ mới tô mảng màu rồi tiếp đến quét chùng nền phông sau cùng. Thí dụ trong bức tranh phong cảnh nông thôn có nhà tranh, bụi tre, nông dân đang gánh lúa về, thì khi vẽ bụi tre phải tỉa từng lá tre, thân cây. Để hôm sau sơn khô sẽ tô cả mảng bụi tre. Khi vẽ người gánh lúa thì tô nét hình người, mặt mũi rõ ràng, nếp quần áo, các chi tiết quang gánh, bó lúa tô rõ nét tả từng bó một. Sơn khô rồi sẽ tô mảng cho mặt, chân tay, quần áo và cả gánh lúa. Khi vẽ xong các phần mảng khóm tre, người và các gánh lúa rồi, mới quét đến nền phông trời, đất, có thể quét tràn lên bụi tre và cả hình người. Sau khi sơn khô, đem ra mài mặt tranh cho phẳng. Ta sẽ thấy từ từ hiện rõ dần các chi tiết đã được vẽ lúc đầu. Trái lại nếu vẽ nét chi tiết sau mảng màu thì khi mài, các chi tiết sẽ mòn trước và khi các mảng màu được hiện ra đây đủ thì các nét chi tiết có thể đã bị mài mòn, biến hết.

Khi tô mảng màu, phải chọn lựa màu sắc thể hiện lối nào cho hài hòa: màu thể hiện lối pha cách trực tiếp hay cách gián tiếp để màu nọ tôn đẹp cho màu kia.

c) Muốn sử dụng vàng lá hoặc bạc lá thì "thiếp" nó lên một lớp sơn vẽ mảng và ủ khô. Cũng có thể phủ một lớp sơn cánh gián nguyên chất hoặc pha lẫn với một loại màu trong nào đó, để khô rồi mài nhẵn. Những lá vàng, lá bạc đó sẽ cho những màu rất óng và màu sắc này phụ thuộc vào việc phủ sơn dày hay mỏng, mài nhiều hay ít.

d) Muốn dùng vỏ trứng hoặc vỏ trai, ốc thì dùng dao trở để tách trên mặt lớp sơn của "vóc" những vòng muốn cần cho đến sát bề mặt lớp vôi. Sau đó đặt những hình cắt từ vỏ trứng hay vỏ trai, ốc vào những chỗ đã khắc thắp và đã quét một lớp sơn đen có trộn một ít vôi đã tôi. Dùng búa gỗ nhẹ cho vỏ trứng, vỏ trai dính chặt vào lớp sơn còn chưa khô hẳn ở phía dưới. Sau đó quét thêm từ một đến hai lớp sơn vào những chỗ đã "khảm" như vậy để tạo màu thích hợp cho từng hình. Khi các lớp sơn đã khô thì mài bằng "đá màu" với nước cũng như mài các lớp sơn khác. Vỏ trứng, vỏ trai sẽ hiện dần ra với những hình rạn nứt và những chỗ đọng sơn nhiều hay ít tùy ý người mài.

e) MÀI: Mài đánh bóng là giai đoạn cuối cùng để hoàn thành bức tranh sơn mài. Khâu này quyết định phần lớn giá trị kỹ thuật và nghệ thuật của bức tranh nên người nghệ sĩ thường rất thận trọng khi mài và đánh bóng.

1- Cách mài: Dùng đá màu xanh thật tốt hoặc dùng than củi thật mịn và mềm. Khi mài chú ý cầm viên đá hoặc than thật chắc, mặt đá phẳng áp sát mặt sơn. Không cầm nghiêng vì cạnh đá sắc có thể kẻ vạch lên mặt sơn. Nếu đưa đá thấy như bị giật lại và thấy có sơn dính vào đá là sơn chưa khô. Phải ngừng tay và chờ sơn thật khô mới tiếp tục mài được. Khi mài, đưa đá nhẹ tay, nên xoa nước luôn. Không cố vạch xước, không bị thủng là mài khéo. Mài như thế cho đến khi các hình nét, các màu sắc hiện lên vừa ý tác giả thì mới chuyển sang việc đánh bóng. Các bức tranh sơn mài mỹ thuật phải do các nghệ sĩ tự mài lấy để coi chừng sự hiện màu lên bất ngờ, nhiều khi là một thú vị, nhưng đôi khi cũng tai hại có thể làm hỏng bức tranh. Ở tác xưởng sơn mài, người ta thường giao việc mài cho bọn thợ công rẻ hay trẻ con nên chỉ sản xuất ra các bức tranh thương mại.

2- Cách đánh bóng: Lúc đầu đánh bóng bằng tóc rối với bột than mịn, sau đó dùng bông với bột than. dần dần nét và màu của bức tranh hiện rõ mà không cần giội nước lên để xem như khi mài nữa. Lúc này phải dùng bàn tay xoa lên mặt tranh chỗ đến khi màu sắc hiện lên thật rõ, bề mặt tranh bóng lên, soi lên mặt nhìn thấy rõ nét lông mày, lông mi. Khi đó bức tranh sơn mài được coi như hoàn thành.

* Trên đây là một số nguyên tắc cơ bản về kỹ thuật giúp người đọc có cơ sở kiến thức để thẩm mỹ một bức tranh sơn mài. Thật ra không có một khuôn phép cố định nào để làm tranh sơn mài. Người nghệ sĩ hoàn toàn tự sáng tác theo kinh nghiệm riêng của mình nên tranh sơn mài có muôn hình muôn vẻ và còn biến hóa vô cùng với đa gia tăng số nghệ sĩ làm sơn mài để đáp ứng với sự hâm mộ tranh sơn mài VN của các khách mua tranh Việt nam cũng như ngoại quốc trong nước cũng như ngoài nước. ■

(còn tiếp)

KHÁT

• Linh Nam

Mùa khô năm 1980

Những người lính tình nguyện hành quân
Rừng thốt nốt cần cánh tay thần chết
con suối cạn khô, cổ họng như rang
bao người lính lạc đường
năm ngày không giọt nước
con hấp hối cào tay trên mặt đất
chập chờn mơ một vũng nước con con

Chúng tôi chết không phải vì đạn bom
(vì cái khát lẽ ra là chẳng có)
nước — ngôn từ giản đơn, ông mặt trời nhân nhó
hút khô đi hạt ngọc của sinh tồn
— máu bạn còn lưu nguyên
không uống được vì ta là đồng loại
không khóc được cả người bùng lửa cháy
khát se môi không nói được nên lời

Mùa khô năm 1980

— chúng tôi hành quân công theo con khát
khát bình yên, khát môi hôn cỏ gai
khát Mẹ, khát Cha, khát Bạn, khát Bè
bao cái khát như cào như cào
còn đau hơn vết đạn bắn vào tim..

Mùa khô năm 1980

Angcovat khác ngôi chùa đất tổ
Nongpenh không phải Hà Nội, Sài Gòn
Lòng chúng tôi thương nhớ nước vô cùng
— Cô gái ơi ! đừng múa Apsara
vũ điệu ấy với tôi là xa lạ
Tai quen nghe điệu trống quân, cò lả
Vũ điệu này riêng của một mình cô

— Những người lính hành quân cổ họng khát khô
Khát tất cả (đầu chỉ mình khát nước)..

● Trả Lời Bạn Đọc

* Công Xuân Tý (Tiệp khắc):

Nhận được lời chào của bạn từ Bratislava và địa chỉ mới. Diễn Đàn sẽ gửi báo đến. Thân mến.

* Trương Hồng Sơn (Malaysia):

Sẽ có thư riêng đến anh. Thấy hiểu và thông cảm hoàn cảnh của đồng bào trong trại tỵ nạn bên ấy. Chúc anh tại qua nạn khỏi.

* Bạn Thúy Nga (Thụy sĩ):

Bạn quá khiêm tốn. Văn tả cảnh của bạn rất hay, sinh động lắm. Mong chuyến đi này Nga sẽ gặt hái được nhiều điều thú vị, mong nhận được thư bạn tả cảnh... Mỹ lắm.

* Nguyễn T. (Liên xô):

Rất mong anh tiếp tục gửi bài cho Diễn Đàn. Kín Kín đang đọc bài của anh.

* HPK (Ba lan):

Những điều bạn viết trong thư có gì là lạ đâu. Những kẻ độc tài, độc đoán bao giờ cũng chụp mũ cho những người khác chính kiến là "phản động"... Mong bạn sẽ

sáng tác ra nhiều chuyện "tếu" hơn để, Diễn Đàn sẽ giúp bạn việc tặng cho những người mà bạn đề cập tới trong thư. Mong thư và bài của bạn thường xuyên.

* LQĐ (Liên xô):

"Ở Liên xô bây giờ sứ quán vẫn tồn tại như một góc nhỏ, một bản sao của các quốc gia tri tri, chuyên chế, bê từ nhà sang. Phòng QLLHS, QLLĐ đầy quyền sinh, quyền sát." Đọc thư anh thì thấy sứ quán Việt nam ở đây cũng thế thôi, có thể là ở các nước khác thì kém "quyền" hơn ở nước lớn như Liên xô. Còn việc làm dửng dưng, đầy trách nhiệm của các bạn sinh viên ở MGU chúng tôi cũng có biết chút ít. Hy vọng tờ báo của các bạn lại có điều kiện lên tiếng với chúng tôi. Mong thư bạn.

* Diệp Lục (Tiệp khắc):

Bài thơ của anh sẽ đăng ở số sau, Diễn Đàn còn phải để dành mà.

* Tiến Dũng (Đức):

Số 10 và 22 hiện nay không còn, bạn thông cảm. Về tiền ủng hộ bạn có thể gửi bảo đảm trong phong bì hoặc gửi qua konto của Diễn Đàn đăng trên trang đầu của báo. Chân thành cảm ơn bạn đã đồng viên và khích lệ chúng tôi.

* Nguyễn Xuân Minh (Tiệp):

Vì số lượng báo hơi ít so với nhu cầu và số lượng người đọc (tính ra phải hơn 30 người ở Tiệp mới được 1 quyển) vì chúng tôi còn ưu tiên cho các bạn ở Liên xô. Chúng tôi sẽ gửi đến chỗ bạn 2 tờ (mỗi số báo). Nhưng trong những trường hợp thiếu báo chúng tôi sẽ giảm 1, mong bạn thông cảm. Còn tiền ủng hộ của bạn thì đáng buồn là không cánh mà bay mất rồi. Lần sau rút kinh nghiệm, bạn tránh bỏ tiền trong thư mà không gửi bảo đảm. tạm biệt.

* Hoàng Yến (Hung):

Chân thành cảm ơn về sự góp ý. Diễn Đàn sẽ cố gắng nâng cao chất lượng để không phụ lòng bạn.

* Ngô Lan Anh (Đức):

Thiệp chúc Noel của bạn đẹp lắm, cảm ơn bạn nhiều. Tưởng Lan Anh đã quên ĐĐ rồi. Thân chúc Lan Anh và gia đình một Noel hạnh phúc. Nhớ viết bài cho ĐĐ.

● KIN KIN phụ trách

Thời gian qua tính từ số 26 đến ngày 15.12.1991 chúng tôi đã nhận được:

Bài của các bạn sau đây:

NCT (Liberec), Nguyễn Văn Định (Đức), Nguyễn Hoài Văn (Pháp), Nguyễn H.V. (Hà lan), Hoàng Linh (Hungary), H.F. K. (Ba lan), Đinh Trần Đức (Đức), Nguyễn Hữu Chung (Canada).

Tiền ủng hộ của các bạn:

Đâu Bạch Kim (50KCS, Brandýs Nad Labem), Lê Minh Trang (30KCS, Bratislava), Phạm Trần Tuấn (50KCS, Bratislava), Đặng Văn Châm (20DM, Đức), Nghiêm Minh Mẫn (50DM, Đức), Ngô Lan Anh (10DM, Đức), Tư Đồ Thiện (50CAD, Canada), Nguyễn H.V. (10NLG, Hà lan), Bùi Văn Điện (20DM, Đức), Đinh Văn Can (20USD, Canada), Keith S.Fine (20USD, USA).

Thư từ của các bạn:

Đâu Bạch Kim (Brandýs Nad Labem), Công Xuân Tùng (Bratislava), Lê Minh Trang (Bratislava), Phạm Trần Tuấn (Bratislava), Jirí Semorád (Kladno), NCT (Liberec), Nguyễn Xuân Minh (Prahá), Lê Thành Trai (Prahá Vychod), Trần Hữu Nam (Trutnov), Vũ Diệp Lạc (Zlín), Đoàn Khả Nghiệp (Ustí Nad Labem), Vũ Duy Nhân (Áo), Phạm Minh Châu (Áo), Nghiêm Minh Mẫn (Đức), Ngô Lan Anh (Đức), Nguyễn Tiến Hùng (Đức), Nguyễn Văn Định (Đức), Phạm Xuân Hải (Đức), Tài Thương (Đức), Tư Thắng (Đức), Nguyễn Mạnh Cường (Đức), Nguyễn Thị Hiền (Đức), Nguyễn Tiến Dũng (Đức), Tư Đồ Thiện (Canada), Nguyễn Hoài Văn (Pháp), Nguyễn H.V. (Hà lan), Hoàng Linh (Hungary), Hoàng Yến (Hungary), Trương Hồng Sơn (Malaysia), H. F. K. (Ba lan), Lưu Quang Vịnh (Liên xô), Nguyễn Mạnh Cường (Liên xô), Nguyễn Thanh (Liên xô), PHG (Liên xô), Phạm Thúy Nga (Thụy Sĩ), Nguyễn Hữu Chung.

Chúng tôi xin chân thành cảm ơn và mong tiếp tục nhận được sự cộng tác, giúp đỡ cũng như góp ý trao đổi của các bạn trong thời gian tới.

FROM:
Trần Hồng Hà
Kolej Strahov XI/42
16 000 Praha 6
CSFR

TO: